

10

Documents per al debat

Les organitzacions socials en defensa dels drets digitals

Compromís per un món digital
per a tota la ciutadania

fundaciónesplai
ciudadanía comprometida

Fundesplai
Fundació Catalana de l'Esplai

Octubre 2022

Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida

C/ Latina, 21, local 10 28047 Madrid

C/ Riu Anoia, 42-54 08820 El Prat de Llobregat (Barcelona)

Rúa do Areal, 138, oficina 7, 36201 Vigo (Pontevedra)

www.fundacionesplai.org

fundacion@fundacionesplai.org

Fotografies: Llorenç Oliveras i Ovidio Vega.

Disseny, maquetació i impressió: El Vallenc.

Dipòsit legal: B-22767-2022

Edició no venal

Aquesta obra està distribuïda sota una llicència Reconeixement–No Comercial–Compartir–Igual 3.0 Espanya (CC BY-NC-SA 3.0) disponible a:
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/es/>

La versió electrònica d'aquesta publicació és pot veure o descarregar a www.fundacionesplai.org

Documents per al debat

Les organitzacions socials en defensa dels drets digitals

Compromís per un món digital
per a tota la ciutadania

fundación **esplai**
ciudadanía comprometida

Fundesplai
Fundació Catalana de l'Esplai

Índex

	Presentació	07
1.	El Fòrum de Drets Digitals: una trobada de xarxes d'entitats	11
2.	Els drets digitals. Cap a la construcció d'una societat digital més equitativa i inclusiva	17
3.	Reimaginant el present per reduir les bretxes digitals	19
4.	Aliances estratègiques per a garantir els drets digitals	25
5.	Entrevistes	33
6.	Propostes per a garantir els drets digitals	59
7.	Manifest	119

PRESENTACIÓ

En l'últim trimestre de l'any 2022 estem presentant el Document per al Debat **Les organitzacions socials en defensa dels drets digitals. Compromís per un món digital per a tota la ciutadania**, que recull les principals idees i aportacions del treball realitzat entorn d'aquest tema al llarg de l'any. Aquesta publicació forma part del projecte Debats del Tercer Sector, que la nostra organització desenvolupa des del 2005. Amb aquest llibre arribem al número 10 de la col·lecció, una fita que celebrem amb gran alegria i compartim amb totes les persones que, al llarg d'aquests anys, han participat i contribuït que aquesta col·lecció sigui possible.

L'objectiu principal dels Debats és presentar propostes sobre temes que tinguin un especial interès per al Tercer Sector amb l'objectiu de contribuir a la millora de la societat. Per a això, des de Fundació Esplai Ciutadania Comprometida es generen espais de trobada i discussió, els resultats principals dels quals són publicats en aquesta col·lecció.

El 2019, la pandèmia de la covid-19 va posar sobre la taula el tema de les bretxes digitals i com aquestes són un important factor d'exclusió social, discriminació i pèrdua de drets. A Fundació Esplai Ciutadania Comprometida desenvolupem projectes per a la inclusió digital de la ciutadania des dels nostres inicis, forma part de la nostra missió com a entitat, i ens anem adaptant i creant les nostres propostes d'acord amb els canvis socials i les necessitats de la ciutadania, especialment de grups vulnerables. Vam dedicar els últims mesos del 2019 i el 2020 a analitzar la

situació de les bretxes digitals i a elaborar propostes publicades en el número anterior d'aquesta col·lecció, el document *Reimaginant el present per reduir les bretxes digitals*.

El 2021 hem volgut fer un pas cap a la reivindicació de drets, els drets digitals de la ciutadania, generant i dinamitzant espais de formació, debat i generació de propostes junt amb les principals xarxes d'entitats que treballen per a la superació d'aquestes bretxes digitals.

El tema dels drets digitals és al centre de la vida de les persones. Ho veiem cada dia a les nostres entitats. És un assumpte transversal en la societat digital en què vivim i del qual ens ocupem, també, les organitzacions del Tercer Sector. Aquesta publicació és una aportació al tema i la manifestació del nostre compromís per seguir treballant en la superació de les bretxes digitals i en la reivindicació d'aquests drets.

Esperem que el número 10 de la col·lecció sigui del vostre interès. Donem les gràcies a les xarxes ALL DIGITAL, Somos Digital, Plataforma Red Conecta, també a Fundesplai i a totes les persones que van participar en el Fòrum de Drets Digitals, l'esdeveniment que ens ha permès construir col·lectivament els continguts d'aquest llibre. Donem les gràcies especialment als experts i expertes que van impartir conferències, van presentar projectes, van participar en taules rodones i van generar debats als espais de treball i trobada que vam compartir. També donem les gràcies a les institucions i a les administracions col·laboradores.

1. El Fòrum de Drets Digitals: una trobada de xarxes d'entitats

Els dies 25, 26 i 27 de maig del 2022 vam celebrar al Prat de Llobregat, Barcelona, el Fòrum de Drets Digitals, una trobada de xarxes d'organitzacions que treballen en la construcció d'una societat digital inclusiva. Amb l'objectiu de crear un espai per a compartir coneixements i elaborar propostes en l'àmbit dels drets digitals, el Fòrum va reunir gairebé 300 dinamitzadors i dinamitzadores de centres d'inclusió digital, responsables d'organitzacions socials, representants polítics i del sector empresarial. Els i les participants formen part de les organitzacions següents:

ALL DIGITAL, associació paneuropea que representa 74 organitzacions a tot Europa que treballen amb 25.000 centres de competències digitals.

Somos Digital, entitat que agrupa administracions públiques regionals i locals, així com entitats sense ànim de lucre, l'objectiu de la qual és aconseguir una ciutadania digital a través de centres de competències digitals a tot Espanya. La formen 15 xarxes que compten amb més de 1.400 centres de competències digitals.

Fundesplai, organització sense ànim de lucre que impulsa entitats i projectes d'oci en el temps lliure i treballa des de fa més de 50 anys en l'educació en valors de la infància i de la joventut, en la millora del medi ambient, promovent la inclusió social i enfortint el Tercer Sector.

Plataforma Red Conecta Ciudadanía Comprometida, xarxa impulsada per Fundació Esplai, integrada per 38 entitats de tot el territori espanyol, amb una experiència de més de 20 anys en programes d'inclusió social a través de l'ús de les TIC. Té com a missió reduir la bretxa digital existent a través del treball en xarxa, la participació i la incidència política.

Durant el Fòrum de Drets Digitals van confluïr diferents esdeveniments de les xarxes participants. La Plataforma Red Conecta va celebrar l'assemblea anual; Somos Digital, la III Trobada Bianual de la xarxa, amb l'acte d'entrega dels seus **Premis Somos Digital** a la "Ciutadania Digital", "Detectant Talent", "Inclusió Digital" i "Dinamitzador/a Digital"; i la xarxa europea ALL DIGITAL va reunir la seva junta directiva, a més de realitzar la seva assemblea anual.

La presència institucional va anar a càrrec de les presidències de les xarxes: **Ángela Caballero**, de la Plataforma Red Conecta; **Altheo Valentini**, d'ALL DIGITAL; **Antonio Ibáñez**, de Somos Digital; **Josep Gassó**, de Fundesplai, i **Enrique Arnanz**, de Fundación Esplai. A més de comptar amb les intervencions de **Carme Artigas**, secretària d'estat de Digitalització i Intel·ligència Artificial; del secretari general de Polítiques Digitals de la Generalitat de Catalunya, **David Ferrer**, i de **David Vicioso**, tinent d'alcalde de l'Ajuntament del Prat de Llobregat.

Genís Roca, expert en transformació digital, va impartir una conferència inspiradora sobre els principals reptes a què ens enfrontem per a construir una societat digital més equitativa e inclusiva. **Clara Centeno**, investigadora de la Comissió Europea, va analitzar les bretxes digitals i el Marc Europeu de competències digitals abans de donar pas a una taula rodona, moderada per **Víctor H. Martínez**, director adjunt de Fundación Esplai, amb les expertes **Cristina Colom**, **Núria Salán** i **Núria Valls**, per a debatre les principals idees exposades en el Document per al Debat **Reimaginant el present per reduir les bretxes digitals**, que vam presentar al Fòrum. La segona taula rodona, sobre les **aliances estratègiques per a garantir els drets digitals** i moderada per **Chus Lago**, patrona de Fundación Esplai, va ser introduïda per la conferència de **Carlos Grau**, conseller en tecnologia i innovació, i va comptar en el debat amb **Joana Barbany**, directora general de Societat Digital de la Generalitat de Catalunya; **Gerardo Franco**, director de Microsoft Philantropies a Europa Occidental; **Alejandra Solla**, directora executiva de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil, i **Altheo Valentini**, president d'ALL DIGITAL.

Es van desenvolupar **12 tallers** simultanis en què es van treballar els drets digitals des de la perspectiva de les bretxes i exclusions que es donen avui en dia i en què treballem les persones de les entitats participants. Cada taller va comptar amb ponències marc de persones expertes, presentació de bones pràctiques i espais de debat i construcció de propostes recollides al manifest amb què vam tancar el Fòrum.

També es va celebrar un **Marketplace**, un espai amb estands per a mostrar projectes i establir relacions.

Aquest llibre recull els principals contingut del Fòrum.

Per a consultar materials, vídeos, recursos, etc.
es pot consultar la pàgina web:

2. Els drets digitals. Cap a la construcció d'una societat digital més equitativa i inclusiva

Genís Roca

Arqueòleg i expert en internet, cultura digital
i transformació empresarial.

En la història de la Humanitat s'han viscut moments comptats com el que estem presenciant actualment, en què ha aparegut una tecnologia disruptiva que ha provocat canvis rellevants en l'àmbit social, en l'àmbit productiu i en tot el que influeix en la nostra societat. **El fet digital és aquesta tecnologia que està alterant radicalment els models socials**, de distribució, de treball i de negoci fins ara coneguts.

En tan sols trenta anys ha canviat molt el món en què vivim i la nostra manera de relacionar-nos amb la informació. A les dècades dels anys 80 i 90 la tecnologia pertanyia a l'àmbit corporatiu. Les empreses i les institucions disposaven d'un *mainframe*, un ordinador central que posseïa un software que era administrat per una persona professional de la informàtica, i la resta de treballadors/es eren simples usuaris/es d'aquest software. En entrar al segle XXI, i amb l'aparició del fenomen blog, les persones particulars vam començar a participar en l'entorn digital i vam començar a opinar en espais digitals com Twitter. La nostra relació amb la informació va canviar i internet va passar a ser de les persones, en contraposició a "l'internet de les empreses".

El 2020, estem passant de “l’internet de les persones” a “l’internet de les coses”, és a dir, les coses poden connectar-se per si mateixes a la xarxa i ens ofereixen serveis de forma directa. La tecnologia ha tingut una evolució que ens ha conduït per diferents camins en què hem posat en valor la dada en temps real i la seva interpretació per a dissenyar serveis dirigits a les necessitats de la ciutadania. Un exemple n’és Spotify amb la música o Netflix amb els continguts audiovisuals.

La resta d’indústries s’hauran de reinventar per a atendre de forma directa i personalitzada les necessitats de la societat tenint en compte l’anticipació i la prevenció mitjançant la informació. En l’àmbit de la salut passarem del “no em trobava bé, trucaré al metge” a “m’ha trucat el metge, diu que no em trobava bé”. El full de ruta que hauran de seguir les diverses indústries és oferir serveis proactius massivament personalitzats basats en dades en temps real. Per tant, el que està transformant el nostre model social i productiu és l’origen de la dada, el transport de la dada, el sensor de la dada i l’algoritme que usa aquesta dada a l’hora d’oferir-nos serveis. Ens dirigim cap a un món distòpic en què conflueixen el present i el virtual caracteritzat per algoritmes, software i bases de dades en temps real que permetran l’anticipació interpretant les nostres circumstàncies personals. Aquesta alteració permet discutir la nostra relació amb la informació, reclamar clàusules que ara no estan redactades en relació amb els nostres drets com a persones que participem i habitem en un entorn digital.

Estem davant d’una tecnologia que modifica el contracte social, discuteix la relació de poder i configura un món diferent, però encara no sabem si el món serà millor o pitjor.

És un error donar per fet que en sortirem beneficiats si no reclamem els nostres drets i garanties.

La nostra transformació digital es basa a poder gestionar el canvi permanent d’aquesta tecnologia i aprendre a viure en l’evolució constant.

L’absència de control, el desconeixement i el buit legal provoquen que les i els ciutadans concebem la tecnologia com un problema, ja que hi ha moltes clàusules per redactar respecte a la informació, les nostres dades, els nostres drets i garanties. Sempre que apareix una tecnologia capaç d’alterar el poder necessitem un moviment social que corregeixi els abusos. Per a això, la

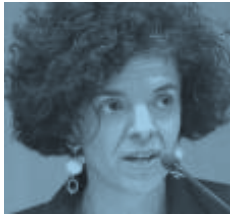
tecnologia és la nostra aliada, no som víctimes d'aquesta tecnologia que ha permès que la nostra societat avanci. El **motor d'aquesta transformació digital és la cultura**. Ara internet no és un espai de continguts, és un espai d'activitat i de mobilització que ens permet actuar i ens permet reclamar els nostres drets i garanties. **Estar connectades i connectats a la xarxa ens dona poder i la tecnologia és la nostra eina per a lluitar i aconseguir els nostres drets digitals.**

Garantir la participació de la ciutadania en el món digital, la privacitat, les dades o la censura són temes per discutir relacionats amb la informació. Que el món es configuri tenint en compte la inclusió i els nostres drets dependrà de la nostra participació i la nostra mobilització per reclamar-los. **És essencial la mobilització ciutadana** perquè la tecnologia es converteixi en un servei a la comunitat i aconseguir que la transformació digital sigui un progrés beneficiós per a la ciutadania del segle XXI.

#ForoDerechosDigitales

3. Reimaginant el present per reduir les bretxes digitals

Clara Centeno

Investigadora del Centre Comú d'Investigació de la Comissió Europea, des d'on du a terme una investigació sobre els desenvolupaments de la societat de la informació i el paper de les TIC i les competències digitals per a la inclusió socioeconòmica.

La bretxa digital s'estructura en diversos nivells; parlarem de les competències digitals que estan, sobretot, lligades a la protecció i a la utilitat de l'ús. Quin és el desafiament que tenim a Espanya a partir de les dades últimes de l'Eurostat 2021? Entre els individus de 25 a 64 anys en tenim un 32% amb competències digitals insuficients, un 40% amb competències digitals avançades i un 28% amb competències digitals bàsiques. El primer repte que ens trobem en l'àmbit laboral —encara que no és l'únic— és que tenim un 32% de persones amb competències digitals insuficients mentre que el 85% dels llocs de treball requereixen, almenys, competències digitals bàsiques.

Entre aquest 32%, constatem que un 3% no ha usat internet en els últims tres mesos, un 2% no té competències digitals, un 4% té competències digitals limitades, un 7% competències digitals reduïdes i un 16% competències digitals baixes.

Veiem que, com menys nivell d'educació, és menor el nivell de competències digitals bàsiques, amb una oscil·lació entre un 70% i un 15%. També sabem que l'edat és un factor molt important i que oscil·la entre el 13% i el 80% segons la franja d'edat d'individus amb competències digitals insuficients. La situació laboral també afecta; és a dir, aquelles persones ocupades de forma autònoma o treballadors/es familiars tenen millors competències digitals que els qui estan desempleats/des o jubilats/des o inactius/ves (per a aquests últims el nivell de competències digitals insuficients llega fins al 70%). Sabem, a més, que el lloc de residència, en particular les àrees rurals i suburbis amb menys densitat de població, tenen menys competències digitals en comparació amb les zones urbanes.

Sobre les característiques socioeconòmiques d'aquells grups que o no utilitzen internet o tenen competències digitals baixes, les anàlisis a nivell europeu ens indiquen: majors de 55 anys són un grup prioritari, els qui tenen nivell d'educació baix i mitjà, i els que viuen a les zones rurals. També les persones inactives en el mercat laboral i les desocupades. A més, hem trobat que joves de 16 a 24 anys amb baix nivell educatiu i "ni-nis" són grups vulnerables amb alt nivell de competències insuficients, així com també immigrants de fora de la UE. I, de nou, trobem aquests grups d'empleats, aquells en ocupacions de baixa o mitjana qualificació o amb baix nivell d'educació, que també tenen un alt percentatge de competències digitals baixes. Aquestes dades ens donen indicacions a nivell global europeu sobre els grups prioritaris cap als qui hem de dirigir les actuacions de desenvolupament de competències digitals.

L'impacte de la pandèmia ha generat un augment de la digitalització en tots els àmbits de la nostra vida. Aquestes tendències fan que, segons el nivell de bretxa digital, amb aquells que no estan connectats o no utilitzen internet es generi una nova forma d'exclusió social, laboral, educativa, d'accés als serveis i de participació ciutadana. En paral·lel, existeix un augment creixent de campanyes de desinformació i de manipulació, així com de ciberatacs i de frau en diferents formes. Un altre fenomen és la datificació, pel qual les nostres dades s'han convertit en una nova forma de valor econòmic. Com a conseqüència, aquells que sí que utilitzen internet, però no tenen competències digitals, estan exposats a una major vulnerabilitat degut als creixents riscos relacionats amb l'ús d'internet. Això fa que cada cop sigui més urgent formar totes les persones usuàries d'internet.

És necessari conèixer de manera precisa els perfils dels grups als quals ens dirigim, ja que això ens permet desenvolupar una oferta educativa flexible i adaptada. Per a això, fa falta potenciar el rol dels i les professionals que ja treballen amb aquests grups vulnerables, tant del sector públic com del Tercer Sector. Se'ls hauria de capacitar en competències digitals i en la relació d'aquestes amb l'ocupabilitat.

Garantir l'accés de la ciutadania als serveis públics digitals és essencial i la figura d'un **mediador/a digital públic/a** hi ajudaria. Les empreses, a través de la seva pròpia digitalització, també poden jugar un rol rellevant per al desenvolupador de les competències dels seus empleats/des.

Vull mencionar el **Marc Europeu de competències digitals**, en què hem desenvolupat una sèrie d'eines i recursos d'autoreflexió i autoavaluació disponibles a la plataforma Digital Skills and Jobs. Hem escrit una guia d'implementació amb tot allò après sobre **com utilitzar DigComp per a la inclusió socioeconòmica**, tenim una comunitat de pràctica oberta i també oferim un acompanyament personalitzat. Aquest Marc aporta un llenguatge comú entre els diferents actors que formen part del gran ecosistema per al desenvolupament de les competències digitals. Per últim, s'ha de destacar que estem estudiant el rol que un certificat europeu de competències digitals pugui jugar perquè els certificats de competències digitals actuals i futurs puguin ser reconeguts i acceptats per governs i ocupadors/es a tot Europa i que permeti a la ciutadania europea indicar el seu nivell de competències, així com facilitar la catalogació i la reutilització de recursos formatius¹.

¹ Centeno C. (2021) La bretxa digital: què és, a qui afecta i com? Possibles actuacions, a "Documents per al Debat n. 9" de Fundació Esplai.

Taula rodona:

Clara Centeno, investigadora del Centre Comú d'Investigació de la CE

Cristina Colom, directora de Digital Future Society a Mobile Word Capital Barcelona

Núria Salán, presidenta de la Societat Catalana de Tecnologia

Núria Valls, directora general de Fundació Esplai i de la Plataforma Red Conecta

A continuació, recollim un resum de les principals idees recollides durant el debat entre les persones participants en la taula rodona.

Es pot considerar l'accés tecnològic com un dret? I com podem garantir-lo?

El Consell dels Drets Humans de les Nacions Unides el 2016 indicava com una recomanació que l'accés a internet havia de ser un dret per a tots els éssers humans. Poc temps després, la Comissió Europea proposa una declaració de principis i drets digitals en què també s'afirma que aquest dret ha de ser igualitari i equitatiu. El govern espanyol ha publicat una Carta de Drets Digitals en què inclou també aquest dret: no discriminatori i que sigui assequible per a tots i totes. A més, Espanya té una llei de protecció de dades amb un article que indica aquest dret.

A part d'això, el govern pretén aprovar un projecte amb una gran inversió per a garantir que l'any 2025 hi hagi una connectivitat de banda ampla per a tota la població espanyola.

Malgrat això, a pesar de tenir el dret d'accessibilitat a internet, les dades de 2022 indiquen que al voltant del 62% de la població mundial està connectada, motiu pel qual avui en dia existeix un 37,5% de persones que no forma part del món digital. Si analitzem aquest 37,5% atenent dades geogràfiques, socials i de gènere, es pot afirmar que, al segle XXI, la connectivitat o accés a internet o no accés segueix sent una barrera.

Són les tecnologies espais de transformació per a les persones i per a les seves comunitats?

Les tecnologies poden ser espais de transformació social i comunitària sempre que es garanteixi el dret reconegut i protegit que tenim les persones d'accés a internet. El món digital és una eina que ha de servir per a la participació i per a l'empoderament de la societat.

A part d'això, la tecnologia que ja es troba totalment integrada en el nostre dia a dia ha de formar part d'un espai on tots i totes puguem crear, transformar i compartir; i aquest espai ha de ser

d'igualtat i equitat per a tota la societat. A pesar de comptar amb les lleis anteriorment mencionades, moltes persones no compten ni amb l'accés, ni el coneixement, ni molt menys l'ús i l'empoderament necessari perquè les tecnologies siguin un factor d'igualtat, sinó que més aviat són un factor d'exclusió social. Per tant, n'hem de transformar l'ús, perquè la tecnologia deixi de ser només un espai ocupat per una minoria.

Com podem revertir la bretxa digital de gènere?

Necessitem nous models de referència, sobretot que els nens i les nenes coneguin dones referents, i incloure el talent femení als llibres de text.

La població en general hauria de saber que Hedy Lamarr, a més de ser una actriu de Hollywood va inventar la wifi, o que la monja Mary Kenneth va desenvolupar el llenguatge de programació BASIC. No obstant, elles dues i moltes altres dones han estat censurades als llibres de text o han estat relegades a un segon pla.

Els i les professionals de l'educació són les primeres persones referents que tenim, però la seva formació sol ser científica, humanística o social, en molt pocs casos reben formació digital o tecnològica. Per a despertar l'interès en el seu alumnat haurien de tenir les competències en aquest sentit.

Un altre tema és el de la imatge. Per exemple, Marie Curie sol aparèixer en fotografies en blanc i negre i amb un aspecte de persona gran que no inspira res a les nostres joves. S'han de fer visibles noies actuals amb un potencial tecnològic i científic molt elevat.

En la nostra societat, i encara menys en el món digital, ningú ha de quedar-se enrere. Però a pesar d'això, la tecnologia en què més es treballa i en què més esforç es posa segueix esbiaixada a un perfil molt acotat, en què la dona pot pensar que no té molt a aportar. La tecnologia més avantguardista es basa a aconseguir els millors coets, cotxes de Fórmula 1, o com arribar a Mart, que són temes que poden no interessar a les nenes i a les joves d'avui en dia.

També s'ha de canviar la idea que si estudies enginyeria o informàtica guanyaràs molts diners o podràs ser "cap" perquè això a una nena petita no li interessarà. Per tant, s'ha de canviar el missatge que transmetem a la joventut.

Foro
Derechos
Digitales

MESA REDONDA

"Las alianzas estratégicas para garantizar los Derechos Digitales."

- Joana Barbany *Coordinadora de la Red de Expertos de la Sociedad Civil*
- Gerardo Franco *Director de Políticas Públicas de Internet*
- Alejandra Solís *Coordinadora de Políticas de Tecnologías*
- Elitza Valent *Coordinadora de Políticas de Tecnologías*

#ForoDerechosDigitales

4. Aliances estratègiques per a garantir els drets digitals

Carlos Grau

Conseller en Tecnologia i Innovació¹ i patró de Fundesplai. Enginyer industrial per la Universitat Politècnica de Catalunya i PDD per IESE. Compta amb una llarga trajectòria professional en l'àmbit de les tecnologies de la comunicació i la informació, així com en el desenvolupament de negocis digitals.²

Els drets digitals estan en l'agenda actual perquè ens hem adonat que la tecnologia ha anat a gran velocitat i ha tingut impacte i canvis, sobretot canvis socials, que no havíem anticipat a la velocitat en què es produïen. Això ha posat sobre la taula la necessitat d'assentar unes bases i adonar-nos que aquesta digitalització no pot oblidar alguns principis i drets bàsics.

Els reptes que tenim són molt grans i requereixen la col·laboració de tots/es, del sector públic, dels operadors, dels fabricants de tecnologia i de tota la societat.

Des de la Fundació Mobile World Capital tenim entre els nostres objectius deixar un llegat més enllà de la capitalitat mundial de les tecnologies mòbils i de l'anticipació del futur dels serveis mòbils, ajudant a millorar la qualitat de vida de les persones; sobretot centrats a impulsar grans aliances publicoprivades que ajudin a l'impacte promovent una societat més justa, més ètica i més inclusiva. Amb aquest objectiu, estem treballant bàsicament en quatre pilars: **innovació, tecnologia digital, promovent el talent digital i centrant-nos en la societat.**

² Fins al setembre de 2022 Carlos Grau va ocupar el càrrec de director general de la Fundació Mobile World Capital Barcelona.

En concret, el programa **Digital Future Society**, en què col·laboren diverses entitats, ens està ajudant a apropar la tecnologia a la ciutadania, que és ara mateix l'objectiu principal.

Aquests dos últims anys han passat algunes coses; una d'elles és que les limitacions de mobilitat han accelerat la digitalització en les nostres vides. El trànsit de serveis a internet a nivell d'eines de videoconferència s'ha multiplicat per set. El comerç electrònic s'ha duplicat. Però ens hem adonat que aquesta acceleració no s'ha pogut seguir amb regularitat a les classes; que hi ha sectors de la nostra economia i feines que estan desapareixent; que ha aparegut un volum de feines noves en el sector digital i que hi ha una part de la població que ara mateix no està connectada, com poden ser els nostres grans, i que no gaudeix de drets que fins ara pensàvem que eren drets rellevants, i que ara veiem que són drets bàsics.

Són drets bàsics que toquen l'educació de qualitat del futur, una sanitat de qualitat que ofereix opcions de teleassistència, les nostres possibilitats de mobilitat i probablement qualsevol oportunitat professional de qualitat en els pròxims deu anys per a aquells que no tinguin unes mínimes competències digitals.

La tecnologia és un accelerador, però també pot ser un element inhibidor si els humans no en fem un bon ús.

La tecnologia ha anat molt ràpid, ha generat moltes oportunitats, està tenint coses molt bones — millora de productivitat, millora d'eficiència, experiència —, però ha tingut també riscos, de ciberseguretat i seguretat, en la gestió i protecció de les nostres dades. Tot això ha posat de manifest que hem d'assentar unes bases no només dels drets que tenim en el món físic, sinó dels drets que tenim en el món digital, que és, de manera transversal, en totes les nostres organitzacions, a les nostres empreses, a les nostres administracions públiques i en qualsevol tipus d'entitat. Hem d'assegurar una sèrie d'elements bàsics de llibertat, d'equitat, de participació...

La Carta de Drets Digitals, que ha llançat el govern d'Espanya dins de la iniciativa de l'Agenda 2025, marca unes bases, uns principis i unes línies de treball en què s'han de fer aterrar totes aquestes bones intencions i concretar-les en accions. No només en un marc regulatori i normatiu, sinó també en accions a curt termini com les que s'estan fent amb el Tercer

Sector. Hi han de ser totes les parts: el sector públic, la Comissió Europea, l'Administració en tots els nivells, però també hi han de ser les corporacions, com a part d'aquests serveis que ens arriben a tots i a totes.

Són necessaris fòrums com el que hem muntat al voltant de l'humanisme tecnològic a Digital Future Society **unint els mons públic i privat en el debat i la reflexió per arribar a acords en els temes de principis**. Principis al voltant d'un codi ètic en el disseny d'algoritmes d'intel·ligència artificial, principis al voltant de com treballarem junts els temes de bretxa digital. Principis al voltant de com impulsarem un model de governança de dades que empoderi la ciutadania i li doni llibertat per a decidir què es fa amb les nostres dades a l'hora de millorar serveis.

Tenim molt temps per a la reflexió, però és un moment d'acció, estem en emergència digital. En ple any 2022, hem vist que un 15%, un 20%, un 30% de la població no està utilitzant les tecnologies de la informació, no està connectada a internet, i les causes no són només falta de connectivitat o falta de dispositius, en molts casos és falta de formació o de serveis bàsics.

Fins avui, quan analitzàvem la bretxa, miràvem sobretot el grau de connectivitat i el nombre de dispositius. Ara veiem que s'ha de mirar cap a la formació i sobre quin tipus de serveis són clau per a les persones.

Per això, s'ha d'incidir també en el **repte del talent**, perquè veiem que sense formació i sense unes competències digitals mínimes de la nostra ciutadania no hi haurà oportunitats, ni professionals, ni des del punt de vista de gaudir d'alguns serveis bàsics.

En aquesta línia tenim una gran aliança, Barcelona Digital Talent, una aliança pública en què participen les entitats que formen part de Mobile World Capital, tots els nostres patrons —l'Estat, la Generalitat, l'Ajuntament—, els operadors —Telefónica, Vodafone i Orange—, també moltes companyies —companyies tecnològiques, grans empreses, acadèmies de codi—, i Fundació Esplai. Dins del projecte, ajudem persones a tenir una oportunitat en àrees en què, fins avui, sense la tecnologia probablement no la tenien.

Últimament veiem que la digitalització, en molts sectors, està fent créixer el nombre de feines dependents de plataformes que fan de mitjanceres —com Globo, Cabify...—, i parlem de feines de tot tipus de qualificació. Treballar per a plataformes bàsicament vol dir algoritmes d'intel·ligència artificial, robots distribuint feines a humans. Hi ha un gran debat al voltant de com crear un marc de transparència en els algoritmes d'aquest tipus de plataformes, com crear un marc de protecció per a aquest tipus de feines.

Per tant, quan parlem de drets digitals parlem d'inclusió, per descomptat, parlem evidentment d'oportunitats d'accés a serveis bàsics d'educació, de salut, però també parlem d'aquest futur del treball en què la desintermediació i les plataformes tindran un paper bàsic; i els algoritmes, l'ètica, la capacitat que tinguin aquests algoritmes, seran determinants en moltes de les nostres organitzacions.

Junt amb la inclusió de la gent gran, tenim el repte d'inclusió de la infància i el repte d'inclusió del talent femení en el sector digital. I en la formació per a joves, de vegades cometem l'error de pensar que els nostres joves adolescents, com que han nascut ja nadius digitals, estan formats i en molts casos s'han format o s'han autoformat, però no han tingut formació per a evitar per exemple situacions de *bullying*, o de suplantació d'identitat i seguretat, o per a discriminar notícies falses.

És molt important que la societat vegi que darrere de la tecnologia hi ha oportunitats de canviar la vida a les persones i hi ha propòsit. Moltes d'aquestes iniciatives parteixen de la necessitat d'aliances i que tots fem dia a dia una funció perquè no deixem ningú enrere i que una gran part de la nostra població no perdi oportunitats.

Taula rodona:

Joana Barbany, directora general de Societat Digital de la Generalitat de Catalunya

Gerardo Franco, director de Microsoft Philantropies a Europa Occidental

Alejandra Solla, directora executiva de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil

Altheo Valentini, president d'ALL DIGITAL

A continuació, recollim un resum de les principals idees recollides durant el debat entre les persones participants en la taula rodona.

Quin paper té cada un dels actors per a garantir els drets digitals?

La capacitat de posar en comú projectes és necessària per a assegurar que les iniciatives arriben a la ciutadania i és important aprendre a treballar d'una altra manera, tenint en compte la quàdruple hèlice i la cultura col·laborativa perquè la tecnologia sigui útil i segura, i compleixi una funció social. Si volem anar ràpid acudim a les empreses; per anar lluny, al govern; i per anar profund, a la societat civil. Però si cooperem entre els diferents actors, es pot anar ràpid, lluny i profund. No és un camí fàcil de recórrer donat que les concepcions de cada un dels sectors són limitades i distintes. Tot i això, s'ha de reflexionar i pactar perquè el dret sigui aplicable, i no un privilegi exclusiu per a algunes persones. Per això, **la societat civil pot exercir com a pont entre els diferents actors**, exigint la qualitat dels serveis i productes, i reemetent informació al sector privat i al sector públic. Comptar amb el *feedback* de la societat civil és un privilegi per a les empreses i l'Administració pública per a avaluar el treball que s'està efectuant.

Quan es duen a terme projectes amb el fi de garantir els drets digitals, les empreses no treballen per i per a un fi econòmic, sinó per produir un impacte positiu, empoderar les persones que no tenen recursos perquè tinguin capacitat de crear projectes i puguin participar en l'entorn digital. L'Administració pública té la funció de facilitar i no posar frens.

Quins principis i processos són necessaris per a gestionar les aliances estratègiques entre els diferents àmbits que garanteixin els drets digitals de la ciutadania?

Passem moments de crisi profunda i no podem permetre'ns seguir pensant el mateix i de la mateixa manera. Exigeix un canvi de mentalitat que inclogui objectius i resultats concrets per a aconseguir una transformació digital inclusiva. Hem d'aprendre a instaurar i **consolidar pactes**

socials de canvi profund, que incloguin les institucions i les administracions, ja que els drets no es garanteixen de forma individualitzada i unilateral. En aquests pactes, s'han de posar en comú les problemàtiques i les necessitats per establir projectes i comeses, en els quals es col·loqui al centre la ciutadania i els col·lectius més vulnerables, per conformar polítiques que s'orientin a cobrir les seves necessitats.

La digitalització és ràpida i això comporta un canvi de governança. Ara totes i tots som part d'una política pública, en la Carta de Drets Digitals hi ha un punt sobre com capacitem les persones. Per a portar a terme un canvi de governança, és molt important com capacitem les persones, ja que al cap i a la fi totes les empreses, organitzacions i institucions estan formades per persones.

En termes de principis, el més important perquè les aliances siguin fructíferes és la **comunicació, la visibilitat i la transparència**.

Quines accions i continguts s'haurien d'introduir en els processos de capacitat digital en els col·lectius més vulnerables?

El primer pas és explicar per què és necessari. Hi ha col·lectius que no són conscients que, si no estàs capacitat digitalment, no existeixes. Un exemple: si no ets capaç d'empadronar-te en un municipi, no pots votar. Per tant, avui en dia, no estar capacitat digitalment pot afectar altres drets. La capacitat digital ha passat de ser una preferència per a algunes persones a ser una necessitat per a totes. Malgrat tot, aquest no és un missatge evident: un 20% de la gent que no està connectada encara creu que no és necessari.

Més enllà d'utilitzar el mòbil i l'ordinador, experimentarem un canvi en els tipus de feina degut a l'ús i avenç de la tecnologia. Molts empleats no sabem com seran en el futur, i si una part de la ciutadania no està convençuda d'estar capacitada digitalment, resulta més difícil treballar la pròpia capacitat.

En termes de contingut, l'alfabetització digital, les habilitats socials i la intel·ligència emocional són fonamentals actualment. En el moment en què no entenem les tecnologies i no hi tenim accés, el sentiment d'impotència es converteix en frustració. Durant la pandèmia de la covid-19 ens vam adonar que docents i professionals de l'educació no estaven preparats/des per a sortir de la disciplina que ensenyen i adaptar-se a l'entorn digital. Ensenyar i acompanyar docents i joves en aquest canvi digital són continguts complets de capacitat digital. És per això que parlem de **competències transversals i de soft skills** (habilitats blanques) com aprendre a comunicar, treballar en equip, el

pensament crític... Les *soft skills* et capaciten per a inserir-te en qualsevol sector i et preparen per al canvi. Aprendre a ser un *problem solver* (solucionador de problemes) treballant la resiliència i la flexibilitat per poder fer qualsevol cosa variada i tenir la capacitat d'aprendre contínuament són aptituds necessàries per al canvi constant, ja que no sabem com evolucionarà la tecnologia, i per això hem de ser capaços d'evolucionar a nivell personal i professional.

També és important estudiar el *feedback* sobre com posem en pràctica les competències que desenvolupem en relació amb els diferents problemes a què ens enfrontem. En aquest sentit, el rol de les Administracions públiques és facilitar el màxim possible aquest procés de canvi i, a més, ser part del canvi. Quant a les i els ciutadans, sabem que els *role models* funcionen molt bé i, per tant, si les autoritats prenguessin part del canvi, la participació s'estendria més.

Sol preocupar-nos la perdurabilitat de les aliances. Què creieu que ha de passar en el futur per a aconseguir que les aliances perdurin i s'instauri una cultura col·laborativa?

Desafortunadament, tendim a anar junts/es per necessitat quan sorgeixen adversitats. Un exemple en va ser la pandèmia de la covid-19, que ens va fer treballar de la mà a tots els actors per un bé comú i va resultar una oportunitat per a actuar de forma més ràpida. La digitalització és una emergència, també. Si no col·laborem i operem en comú caurem. S'ha de tenir en compte que la col·lectivitat es dona *per se* amb la tecnologia. Com apreciem amb les xarxes socials, els i les joves tenen les seves pròpies comunitats d'aprenentatge i, avui en dia, la manera de comunicar-se és diferent i per tant l'organització social també, amb les conseqüències que això comporta. Així que, per naturalesa i per necessitat, la cultura de la col·laboració s'anirà convertint en quelcom estructural perquè s'ha observat que la innovació social i models de col·laboració com la quàdruple hèlice en què intervenen empresa, educació, Administració pública i societat civil per desenvolupar accions conjuntes, funcionen molt bé.

Amb la finalitat de crear nous processos, llenguatges i narratives és essencial que els actors que operen puguin reconèixer-se com a part del canvi. Així treballarem perquè les aliances siguin més sostenibles i duradores.

ENHANCING
DIGITAL SKILLS
ACROSS EUROPE

ALL
DIGITAL

WWW.ALL-DIGITAL.ORG

5. Entrevistes

En aquest capítol recollim el resum de deu entrevistes realitzades a persones que van participar en el Fòrum de Drets Digitals. Representen diferents perfils de participants i totes aporten coneixement i opinions des de la seva experiència en algun àmbit relacionat amb els drets digitals de la ciutadania i la superació de les bretxes digitals³.

- Enrique Arnanz
- Lidia Arroyo
- Irene Bonome
- Ángela Caballero
- Lucía Chaves
- Claudia Matera
- Carmen Morillas
- Ismael Peña-López
- Alejandra Solla
- Núria Valls

Els vídeos de les entrevistes completes estan disponibles al canal de Youtube de Fundació Esplai, en què es poden veure també altres entrevistes gravades en el marc del Fòrum:

³ La informació biogràfica i els càrrecs de les entrevistes estan actualitzats amb data de maig de 2022.

Enrique Arnanz, president de Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida. Sociòleg, filòsof i diplomata en Dret. Gran part de la seva vida professional l'ha desenvolupat en projectes i entitats que treballen en l'àmbit del desenvolupament integral comunitari i en l'àmbit de la justícia educativa.

Què aporta un fòrum com aquest a les organitzacions participants?

Primer de tot, és un espai de comunicació per a compartir metodologies, projectes, dificultats i solucions intel·ligents, i més després de la pandèmia. Teníem moltes ganes de trobar-nos i compartir. En segon lloc, en aquest moment tan dur i tan difícil en què la societat està tan polaritzada, quan creix tant la pobresa i hi ha una mena de desànim col·lectiu, és una injecció d'ànim veure que altres persones amb recursos escassos, però amb una voluntat impressionant, segueixen treballant en una bona direcció. Aquest és un espai de comunicació, d'enfortiment de projectes i de cerca conjunta de reptes de futur, un lloc on es dona una visió de prospectiva molt intel·ligent. No ens situem davant del demà passat d'una forma obscura o sense referents, socialitzem i sumem esforços i projectes, així que ja només el fet d'ajuntar-nos és un important valor en si mateix que ens dona molta energia.

Quins reptes principals té Fundació Esplai per a contribuir a la construcció d'una societat digital més inclusiva?

Hi ha un repte transversal en tot el que fem, que és mantenir l'equilibri entre la coherència ideològica dels nostres projectes i la viabilitat econòmica. Tenim sempre molt present la nostra missió i no sortim d'aquest camí. Som una fundació sense interès lucratiu, però des de la qual viuen més de dues-centes seixanta mil famílies, per tant, hem de compaginar coherència ideològica i viabilitat econòmica. Ara mateix, els reptes més importants passen per seguir treballant amb qualitat en els diferents fronts i territoris. Estem treballant amb dones immigrants, en presons sota l'àmbit de la justícia educativa, amb gent gran, amb infància en temes de robòtica i intel·ligència artificial, i guiats per la interculturalitat i la digitalització com a elements transversals. Mantenir la coherència i qualitat dels nostres projectes és l'única manera d'assegurar un ensenyament, un aprenentatge i un desenvolupament comunitari.

Com creus que contribueix el Tercer Sector a garantir els drets digitals de les persones vulnerables?

Doncs et diria que ara mateix el Tercer Sector és el subjecte polític més important en l'àmbit de la digitalització. El mercat està apostant fortíssimament per tot això, però l'objectiu de les empreses és la incorporació de les tecnologies per a guanyar el màxim possible en el mínim temps. L'Estat, amb els fons europeus Next Generation, està en un procés important de superació de la bretxa digital, però sempre és bastant complex pels estira-i-arronses entre les distintes administracions. Per això, crec que els qui tenim una relació més directa amb els col·lectius vulnerables som les entitats del Tercer Sector, que toquem les mans i veiem la mirada directa de les persones usuàries. O sigui que, ara mateix, si aquí desaparegués el Tercer Sector, que està treballant pels drets digitals, seria una apocalipsi des del punt de vista del desenvolupament comunitari. El Tercer Sector aporta proximitat, motivació i accessibilitat digital als col·lectius més marginals. El seu és un paper, per tant, absolutament imprescindible.

Quines aliances veus necessàries per a promoure una transformació digital inclusiva, que no deixi fora els grups vulnerables?

La primera aliança que hem d'aconseguir és la unió entre les diferents entitats del Tercer Sector; no podem funcionar com una guerra de guerrilles, hem de saber sumar i no anar cadascú per la seva banda, ja que això ens fa profundament febles. La primera aliança fonamental és, doncs, tenir la intel·ligència per a establir estructures de coordinació en el Tercer Sector al servei de la transformació social i digital de les nostres comunitats. També és necessària una aliança estratègica amb les administracions públiques, que han de destinar els recursos perquè les organitzacions socials portem a terme aquestes polítiques de democràcia digital. Hi hauria d'haver també una aliança amb el mercat, ja que aquest també té una responsabilitat social en la construcció de la democràcia. En general, serien desitjables esforços més grans per a la suma d'estratègies, metodologies compartides i recursos socialitzats.

Una aliança del Tercer Sector que faciliti una major coordinació informativa, l'elaboració conjunta de programes i la socialització de recursos compartits per poder analitzar amb intel·ligència l'impacte de la transformació digital en les nostres societats i sobretot en els col·lectius més necessitats és una necessitat de primer ordre.

Lidia Arroyo, sociòloga. Professora a la Universitat Oberta de Catalunya i investigadora del Grup d'Investigació en Gènere i TIC. Professora associada de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Com afecta la bretxa digital a les dones?

La bretxa digital ha tingut diferents fases. Ha tingut un impacte en les polítiques públiques i, per tant, també en les dones. Des de la perspectiva de gènere, la primera bretxa digital es va donar quan va començar internet, ja que els homes l'usaven més que les dones. Es va fer una gran inversió en polítiques públiques per incloure-les digitalment, fet que va reduir aquella primera bretxa digital de gènere, però van començar a qüestionar-se les polítiques d'inclusió digital.

Després vam veure una segona bretxa digital de gènere, que segueix sent molt acusada, relacionada amb el tipus d'ús d'internet i l'impacte que té aquest ús d'internet a la vida, així com de les competències digitals avançades. Segons les dades estadístiques, les dones usen internet molt, en general, per a la cura i la formació. Els homes l'usen més per a buscar feina. En els usos vinculats a la participació social, com pot ser la lectura de premsa, la bretxa de gènere és molt més gran i els homes utilitzen internet per a informar-se i això els dona un capital d'informació més gran per a després participar en els debats públics.

La tercera bretxa digital té a veure amb el disseny de les tecnologies, i és que les tecnologies estan dissenyades des d'un punt de vista androcèntric i exclouen les dones.

Per això, és fonamental invertir en les formes d'inclusió digital, no només treballar en les competències tècniques. Des d'una perspectiva de gènere és molt important que les dones usin internet per a millorar la seva posició i participació social en els diferents àmbits de la vida.

Quines són les principals barreres a què s'enfronten les dones en l'entorn digital?

La principal barrera que tenen les dones per a accedir a les tecnologies és que no estan pensades per a elles, no tenen en compte les seves necessitats. Les dones no tenen la mateixa realitat que els homes en el tema de les cures, les feines...

En la pandèmia hem vist que hi ha una desigualtat de gènere, per exemple, en l'ús del temps. S'ha digitalitzat tot per igual, com si tothom tingués les mateixes oportunitats a nivell d'ús de les tecnologies i de temps per a dedicar-se a les competències digitals, a la innovació digital.

Com s'hauria de promoure la igualtat i la no discriminació en l'entorn digital?

Treballant aquestes tres bretxes digitals. En la primera bretxa digital, assegurant un accés a internet de qualitat. En la segona bretxa digital és molt important que, a nivell dels programes digitals que treballen en els tipus d'ús d'internet, es cuidi aquest empoderament de les dones perquè puguin millorar la seva posició laboral, participativa, etc.

I en la tercera bretxa digital és molt important que les tecnologies les dissenyin també dones, o homes amb perspectiva de gènere, tenint en compte les necessitats, els interessos i les subjectivitats de les dones, i que projectin la seva visió en les tecnologies.

Quins són els principals reptes a què ens enfrontem per a avançar cap a una societat digital més inclusiva?

Després de la covid-19, i amb la intensificació de la digitalització en tots els àmbits de la vida, un dels reptes és tornar a invertir en polítiques de digitalització per superar bretxes, per superar les desigualtats que es poden produir.

És molt important no repetir els errors de principis dels 2000, quan es va iniciar la inversió en polítiques digitals i es considerava que només amb l'eina tecnològica les competències digitals tècniques o la innovació tecnològica, només amb això, s'arribava a una igualtat.

Irene Bonome, cap del Departament de Societat i Talent Digital de l'Agència per a la Modernització Tecnològica de Galícia (Amtega), de la Xunta de Galícia. Secretària de l'associació Somos Digital.

Quins són els punts clau per al compliment dels drets digitals?

Per una banda, l'aposta decidida de les administracions públiques per impulsar aquests drets digitals, que són un repte relativament recent. La seva implantació està sent acompanyada pels esforços de les diverses administracions públiques perquè els drets digitals, la inclusió i la capacitat digital arribin a tota la ciutadania. Per altra banda, també és clau l'extensió d'aquesta capacitat de formació i capacitat digital a totes les capes de la societat, sense importar l'edat, la formació o l'entorn vital, si vius en un entorn rural o urbà.

I un altre punt clau és l'ordenament jurídic i la legislació perquè s'adapti als nous reptes digitals a què ens enfrontem i així assegurar i preservar els drets de la ciutadania. En el cas digital, és fonamental tenir en compte qüestions relatives a la identitat digital, protecció de dades, ciberseguretat, qüestions molt rellevants i molt d'actualitat.

Què necessita la gent gran per a no quedar-se fora de la societat digital?

Aquí em remeto a un manifest, el manifest Mayores Digitales⁴, promogut pel Comitè d'Impuls del Dia d'Internet i en què ha col·laborat i participat l'associació Somos Digital. En aquest manifest es proposen deu mesures per a dissenyar i desenvolupar tecnologies digitals que tinguin en compte els interessos i les necessitats de la gent gran. Apostem per un respecte a aquestes necessitats, a aquestes interessos i a més, per respectar les obligacions d'accessibilitat en el desenvolupament d'aquests productes.

Un altre punt molt important és la formació. S'hi ha d'incidir, a formar en seguretat per animar i donar confiança a la gent gran perquè usin les tecnologies. L'associació Somos Digital està fent una tasca molt important perquè la gent gran, o de qualsevol edat, pugui acudir al seus centres, que puguin usar les tecnologies i que perdin aquestes pors i es generi confiança.

Què aporta la gent gran a la societat digital?

La societat digital som tothom, per tant no es pot deixar ningú enrere. La gent gran forma part de la societat digital i amb les seves característiques múltiples i diverses aporten diversitat. Aquesta diversitat enriqueix. Atendre a les característiques diferencials, independentment de l'edat, no ens limita, sinó al contrari, ens aporta una visió més enriquidora i ens presenta nous reptes. La gent gran millora la societat digital. Com? Obligant-nos a tenir en compte les seves necessitats, les seves visió. Entenent com tothom els qui dissenyen estratègies, els qui desenvolupen algoritmes, els qui desenvolupen aplicacions. És enriquidor. Podríem preguntar-nos també què aporta la gent jove a la societat digital. I la resposta seria la mateixa. Tots i totes aportem la nostra diversitat, els nostres interessos, la nostra forma de veure les coses. Hem de dissenyar una societat inclusiva en què tots/es siguem representats/des, en què ens sentim identificats/des, i la tecnologia ha de ser un mitjà.

⁴ #ManifiestoMayoresDigitales - MANIFEST PER A FACILITAR l'accés i l'ús de les tecnologies digitals a la gent gran
https://diadeinternet.org/manifiesto/ddi2022_manifiesto_mayores.pdf

Quines mesures hem d'implementar perquè les transformacions digitals no vulnerin els drets de la gent gran?

La formació és una qüestió clau, i s'està veient en totes les administracions públiques, regionals, estatals o europees. I menciono aquí el Marc Europeu de Competències Digitals⁵, perquè Galícia, en concret, ha estat la primera comunitat autònoma que l'ha adaptat al seu territori i ha aprovat també el Marc Gallec de Competències Digitals. També s'ha aprovat un paquet de mesures a Galícia fins al 2025 per a incidir en la formació i en l'acompanyament a la gent gran, a través dels centres de competències digitals de la xarxa CEMIT. També s'ha apostat per dotar les aules de competències digitals i de tecnologia puntera.

En definitiva, garantir els drets digitals i dissenyar estratègies que tinguin en compte la diversitat de totes i cadascuna de les persones és un esforç de tota la societat. I aquí s'ha de destacar la feina que estan fent entitats com l'associació Somos Digital, la Plataforma Red Conecta i Fundación Esplai.

⁵ Marc Europeu de Competències Digitals DIGCOMP

<https://epale.ec.europa.eu/es/content/marco-europeo-de-competencias-digitales-digcomp>

Sobre el Marc Gallec de Competències Digitals

https://www.xunta.gal/hemeroteca/-/nova/132070/novo-marco-galego-competencias-dixitais-fortalecera-capacitacion-persoal-empregado?langId=es_ES els debates públics.

Ángela Caballero, presidenta de la Plataforma Red Conecta Ciudadanía Comprometida. Treballa com a coordinadora de qualificacions professionals a la Fundació Síndrome de Down de Madrid.

Quins són els principals reptes a què s'enfronta la Plataforma Red Conecta en la seva tasca contra les bretxes digitals?

Las bretxes digitals segueixen sent un assumpte de gran interès i la pandèmia les ha posat de manifest. Un dels nostres grans reptes és continuar lluitant perquè aquestes bretxes siguin cada cop més petites. Sobretot, que el dret a la digitalització no segueixi sent motiu d'exclusió i desigualtat. Un altre repte principal és poder ser un referent de les entitats del Tercer Sector, tant a nivell estatal com fins i tot europeu. Que quan algú pensi en què fem per trencar les bretxes digitals, pensi en Red Conecta Ciudadanía Comprometida.

Què pot aportar la Plataforma Red Conecta a la construcció d'una societat digital més inclusiva?

Una de les coses més interessants de la Plataforma Red Conecta Ciudadanía Comprometida és la seva diversitat en tots els sentits. Té una gran capilaritat territorial, ara mateix està present en vuit comunitats autònomes i les entitats que la formem som molt diverses: hi ha entitats de diverses

mides; organitzacions que treballen a favor de persones migrants, que treballen en el món rural, que lluiten pels drets de les dones, altres relacionades amb l'atenció a la gent gran, a nens i nenes en situació de vulnerabilitat, a les seves famílies, a joves en cerca de feina. Tota aquesta diversitat fa que puguem cobrir una gran varietat d'aspectes relacionats amb la vulnerabilitat en l'accés als drets digitals. La visibilitat que tenim en els diferents territoris ens permet atendre des de la diversitat i de forma específica, així com convertir-nos en un referent.

Què hem de fer perquè els beneficis de la societat digital arribin a totes les persones?

Pensem que, per tenir internet, per tenir un dispositiu, tots/es tenim accés a internet. Però no és així en absolut. Els drets digitals són molt més. Haurien d'estar inclosos en els drets humans. A les persones que no tenen formació, que no saben fer una gestió online o que no saben accedir al certificat digital se les està exclouent de moltíssims processos. Les exclous de la informació, les exclous de la comunicació amb els seus iguals, les exclous de processos de gestió que a vegades poden suposar fins i tot un risc, de perdre una beca, de perdre l'accés a una escola infantil pública. Són coses molt greus. Per exemple, aquesta realitat s'ha posat de manifest amb la gent gran i l'accés digital a les entitats bancàries i financeres. No ens podem deixar ningú enrere, en aquest procés.

Quin valor tenen les aliances entre agents socials a l'hora de complir els drets digitals?

Les entitats que poden formar part de la plataforma són molt importants. Treballem amb el coneixement específic dels col·lectius i dels territoris en què estem presents, però tenir el suport i l'acompanyament de l'Administració pública és fonamental. No solament a nivell de finançament, sinó també a nivell de recursos, d'accessos, inclús per a poder posar en marxa una campanya en què et poden donar visibilitat, o que l'accés a un internet per a tots/es pugui estar acompanyat per una empresa privada que pot oferir un accés a uns bons gratuïts. Si realment hi ha un compromís per trencar les bretxes digitals, aquest ha d'unir l'empresa privada, l'Administració pública i entitats, com poden ser els col·legis. Hem de pensar en petit i pensar en gran. Hem d'estar on les persones vulnerables rebin accés a serveis socials, on tinguin accés a educació, acompanyant-les.

Lucía Chaves, educadora social al Centre de Desenvolupament Cultural Portas Abertas (Ourense, Galícia), on treballa en processos de desenvolupament integral i sostenible per a millorar les condicions de vida de la població en l'entorn rural.

Quina és la situació dels drets digitals en el món rural?

En el món rural encara existeix una profunda bretxa en comparació amb les àrees urbanes. Moltes persones encara no tenen accés a internet, ni a un caixer automàtic o fins i tot, de vegades, a cobertura telefònica.

Quins creus que són els punts clau per al compliment dels drets digitals en l'entorn rural?

Necessitem que hi hagi un augment d'inversió en infraestructures que, evidentment, no significa necessàriament crear noves estructures, sinó renovar les ja existents amb el fi de millorar l'accés a tots els serveis. També seria molt necessari que es reparés la bretxa d'ús, perquè les persones també tenen un dèficit formatiu quant a l'ús de les tecnologies.

Quines són les necessitats en el món rural per a trencar les bretxes digitals?

Necessitem persones que vinguin a viure al medi rural, però també empreses que donin feina a aquestes persones, sobretot per atreure una població jove que ara mateix necessita la tecnologia i eines digitals per a poder treballar i viure. El teletreball es va posar de manifest durant la pandèmia com una alternativa per al món rural, però si no tenim unes bones connexions i un bon accés a internet això serà molt complicat.

Què aporten els telecentres en el món rural i com contribueixen a reduir la bretxa digital en aquest entorn?

Els telecentres aproximen la tecnologia a les persones que no tenen un equip a casa. Aquestes persones poden disposar així d'un ordinador amb accés a internet, però és cert que al final aquests telecentres també es troben en llocs amb menys població i amb dèficit de transport públic entre localitats. Un altre hàndicap pot ser que en aquell telecentre no hi hagi persones que de manera continuada puguin donar cobertura, realitzar formacions, gestionar l'espai i fer arribar a les persones que viuen en zones rurals aquell instrument i la millor forma d'usar-lo i treure'n partit.

Claudia Matera, adjunta a la direcció d'ALL DIGITAL. Investigadora, directora de projectes i professora en universitats del Regne Unit i Itàlia i per a organitzacions públiques i de xarxes als Països Baixos.

Quins riscos suposen les bretxes digitals a la feina?

La bretxa digital pot suposar un risc per a qualsevol tipus de treballador/a de qualsevol edat, i es pot donar en molts sectors, depenent de com s'utilitzi el digital i la tecnologia dins d'aquest entorn específic. Però, si forma part de la competència principal, llavors, per descomptat, la bretxa digital pot ser enorme. Si es tracta del Tercer Sector, també en aquest cas la bretxa digital pot ser una dificultat addicional perquè qui ofereix feina marqui la diferència quant a la seva posició, el seu paper per a interpretar la transició digital i el paper que cobreix per al futur.

Quines són les estratègies a nivell europeu per a abordar la bretxa digital a la feina?

Hi ha moltes activitats en marxa a nivell europeu. La més significativa, sens dubte, és el pla d'acció d'educació digital, que bàsicament és la principal eina centrada en l'educació. I el que és digital està, per descomptat, al seu centre. No només en l'àmbit de les polítiques, sinó també a nivell financer per a donar suport, per exemple, als nostres membres que es passen al digital reforçant les activitats educatives. I, en aquest cas, poder disposar de fons concedits per a dur a terme activitats

addicionals i donar-los suport en l'ampliació o reescalat en alguns casos. I, per descomptat, perquè els llocs de feina augmentin les seves oportunitats. Al mateix temps, per a buscar nous tipus de llocs de feina i de rols. I això és gràcies, de nou, al pla d'acció d'educació digital.

Quin paper té la capacitat digital avui en dia per a assolir una major inclusió laboral?

Diria que és nuclear, perquè no es tracta només de coneixements, sinó de mentalitat. Dins de l'educació, les persones educadores i formadores poden donar suport a l'audiència, a l'objectiu, a l'alumnat, no només en el coneixement digital, o de la tecnologia, del software, dels protocols o de la infraestructura, sinó també en la forma de pensar d'una manera digital. Aprendre a mirar com la tecnologia pot ser innovada, com els processos poden ser canviats, i estar-hi més a prop de la manera que és més o menys humana. Així que, bàsicament, l'educació està realment al centre d'això. I això és important per a les generacions més joves, perquè s'estan incorporant en aquest territori, però també per a les persones adultes, per a les quals el repte és constant perquè el digital està canviant contínuament.

Com contribueixen les aliances estratègiques a millorar l'ocupabilitat en l'entorn digital?

L'ocupació és un tema que és constant en la nostra vida. Les generacions joves pensen en el seu futur, en què seran amb tota l'energia que sempre té la gent més jove, i en quin tipus de contribució faran a la societat. La població adulta, en canvi, ja és dins d'aquest valor, i vol compartir-lo amb els i les més joves i que continuïn en el futur assolint noves metes. Així que les aliances són crucials perquè això s'esdevingui. No es tracta només de diferents generacions, sinó més aviat d'un canvi social. I això significa també que hi ha un intercanvi entre nacionalitats i cultures i les diferents formes de treballar o pensar. De nou, sempre tenint en compte que intentem fer que això funcioni també en termes d'ocupabilitat i gaudir d'aquest dret tots i totes.

Carmen Morillas, tècnica en un Centre d'Accés Públic a Internet a Màlaga i membre de l'organització social Prodiversa Progreso y Diversidad.

Què necessiten les persones migrants per a no quedar-se fora de la societat digital?

El primer que necessiten és accés a l'idioma, que és fonamental. Al barri on treballa, per exemple, hi ha moltíssima població marroquina, moltes dones que no saben parlar espanyol perquè venen de zones rurals del nord del Marroc i que el primer que necessiten és aprendre la nostra llengua. A més, moltes d'aquestes persones tampoc tenen accés a dispositius per a poder connectar-se a la xarxa.

Quin paper té la capacitat digital avui en dia per a assolir una major inclusió social d'aquestes persones migrants?

Té una funció fonamental, perquè existeixen persones que poden tenir els dispositius o les eines, però després no saben usar-les. Hi ha persones que coneixen determinades eines o aplicacions, inclús gent molt jove, que no sap enviar un correu electrònic, per exemple. És fonamental formar-les en competències digitals.

Què aporten les persones migrants a la societat digital?

És interessant aquesta perspectiva, perquè en venir d'altres països aporten altres punts de vista i poden fer-nos veure altres necessitats que potser nosaltres no havíem vist o no hi havíem caigut.

Quines mesures creus que hem d'implementar perquè les transformacions digitals no vulnerin els drets de les persones migrants?

És important proporcionar sobirania digital; és a dir, que tota la població tingui accés a la tecnologia, tant als dispositius i aplicacions com a la formació en tecnologia. Això es va veure molt clarament durant la pandèmia, quan es va visibilitzar la bretxa digital en molts llocs on aparentment no existia. Crec que s'ha de seguir treballant per eliminar aquesta bretxa digital que existeix encara i, sobretot, incidir en els col·lectius més vulnerables, entre els quals hi ha les persones migrants.

Ismael Peña-López, director a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya.
Professor de la Universitat Oberta de Catalunya i editor d'ICTlogy.

Quins són els principals reptes que creus que hem d'afrontar per a aconseguir una societat digital més inclusiva i democràtica?

Tots els reptes estan oberts, perquè tots els aspectes estan redefinint-se. El que anomenem “digital” ho permea tot. Des del mateix concepte d'identitat —qui soc, qui em reconeix, com jo reconec els altres, com socialitzo— al nivell afectiu, amb la família, a la feina... totes les qüestions s'han digitalitzat i totes les institucions estan en un procés de transformació.

El gran repte és qui és el protagonista d'aquesta redefinició, que ara mateix no és el col·lectiu o l'individu, sinó que són els poders econòmics o fàctics que tenen temps d'anar per endavant i de redefinir-lo.

Quin paper té la capacitat digital avui en dia per a assolir una major inclusió social?

Totes les qüestions socials i individuals estan en procés ara mateix per culpa de, o gràcies a, la digitalització. La capacitat és fonamental per a ser. Tot el que som avui en dia, les relacions socials, culturals, de producció, etc. estan mediades per la tecnologia. Així, la capacitat, tant en la part d'accés físic als dispositius, a la connectivitat, com per a comprendre el que estàs fent, l'alfa-

betització digital, i la capacitació per a empoderar-se, per a saber què està passant i com em situo en aquest nou món, són fonamentals. No per a viure una mica millor, sinó per a ser, per a socialitzar i habitar en un món que serà només digital.

Com podem garantir la participació ciutadana en la societat digital?

Donat que les institucions estan en procés de transformació i venen mediades per la tecnologia, com a mínim hauríem de ser conscients de dues qüestions. Per una banda, com es transformen les institucions per la tecnologia, per la digitalització i cap a on va la democràcia, i com m'interpel·la això a mi com a ciutadà/na de ple dret; i, per una altra, no centrar-nos en la tecnologia sinó en la democràcia, en la participació, en tots els drets que tinc jo i veure si la tecnologia juga a favor meu o en contra. És important no caure en l'error de posar la tecnologia al centre.

Quines qüestions ètiques hem de tenir en compte en els avenços de la intel·ligència artificial i el tractament massiu de dades?

En temes sobre cap a on va la tecnologia i com l'ètica va al davant o al darrere, tenim dues aproximacions complementàries, que no distintes.

La primera és, de nou, que no hi ha un dret d'internet, no hi ha uns drets que tinc adquirits perquè internet existeix, sinó que els tinc per ser persona, i el que hem de veure és com internet els posa de manifest, els reforça o els vulnera.

La segona qüestió és més operativa, però l'hem d'afrontar com a societat: els drets. Es poden reconèixer després, però el més important és poder exercir-los en un món tan canviant. La millor forma de fer-ho és liderar aquest canvi. És a dir, anem tard si deixem que es desenvolupi una tecnologia aparentment neutral i després, quan ja la tenim implementada o dissenyada, diem "bé, ara passem-li el test dels drets o el test de l'ètica".

Com a col·lectiu, parlant en termes d'estat, govern, societat, comunitat, és molt més interessant avançar-se, que el col·lectiu sigui qui dissenyi aquestes tecnologies o qui tingui un paper determinant en el disseny del que després serà un estàndard. Que la comunitat lideri el canvi, lideri els estàndards posant l'ètica al davant, en lloc de passar el test per darrere. Hem de demanar als governs, o als grups de pressió, no avaluar la tecnologia com avança, sinó que facin un pas i que inverteixin recursos per a liderar col·lectivament el desenvolupament d'internet o de la tecnologia i que després les empreses ens ajudin a implementar-lo, per descomptat, però que no siguin les empreses les que dissenyin.

Alejandra Solla, directora executiva de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil i directora de Fundación SES.

Com veus la situació dels drets digitals a l'Amèrica Llatina?

Abans de parlar de drets digitals, posaria l'atenció en els drets bàsics. I això té a veure amb les conseqüències de la pandèmia i l'actual situació de guerra a Europa; és a dir, amb un món que, efectivament, està en un moment de crisi.

Haurem d'enfrontar el canvi permanent com a corol·lari del neoliberalisme imperant. La pandèmia ha posat de manifest les fortes desigualtats a la nostra regió i ja no es tracta només dels drets digitals, sinó dels drets bàsics. Això és quelcom que ha impactat profundament a Llatinoamèrica, per exemple, respecte al dret a l'educació. Més de tres milions i mig d'adolescents i joves van deixar l'escola des de la pandèmia i no estàvem preparats per al que va succeir, no teníem una cultura digital avançada i l'accés a la tecnologia ha estat, i segueix sent, un problema enorme en quasi tots els països de la regió. Estem davant de grans desafiaments; no es tracta només d'alfabetitzar, sinó de conèixer quines eines tecnològiques s'usen, per exemple, per a formar-se o buscar feina. Són reptes importants, sobretot perquè l'ocupació plena tampoc tornarà i s'han de buscar noves formes de treballar. Això està repercutint molt fortament a Llatinoamèrica.

Què s'està fent per evitar l'exclusió dels grups vulnerables en la societat digital?

Depèn molt de cada país; per exemple, a l'Argentina s'ha generat un nou ministeri que recull tots els temes d'innovació. S'han creat més de 700 punts digitals a tot el país, als quals la gent pot acudir per tenir accés a computadores i a internet. A Mèxic també s'ha donat molta importància a aquest tema, igual que a l'Equador o a Colòmbia. Centreamèrica és un dels llocs més perjudicats per l'exclusió digital i, en aquest sentit, és important subratllar l'esforç fet pels col·lectius de dones. Durant la pandèmia, van ser elles les que van acompanyar els fills perquè poguessin aprofitar les oportunitats d'educació híbrides. Hi ha hagut un moviment molt fort posat al servei de la digitalització, sobretot dels adults grans, que són els que també han patit de prop el canvi.

Des de La Liga pensem que la tecnologia no és el fi en si mateix, sinó que és una eina privilegiada per a generar nivells alts de participació. Això no vol dir que no s'hagi de treballar molt l'acompanyament perquè de veritat permeti generar autonomia, desenvolupament i creixement a la comunitat.

Quins diries que són els principals reptes que té l'Amèrica Llatina per a assolir una societat digital més inclusiva i democràtica?

El primer d'ells transcendeix la tecnologia, però és la clau per a poder tenir societats més justes. Em refereixo a la regionalització, ja que és difícil que un país sol pugui tirar endavant; un model basat en la unió facilitaria molt les relacions d'intercanvi de tecnologia. Una segona qüestió és el tema de l'accessibilitat, sobretot en zones rurals. Un tercer repte, per a mi, seria l'intercanvi entre persones adultes i joves amb una visió de cocreació. Un quart desafiament té a veure amb aconseguir la participació real a partir del dret d'accés universal.

Quin paper hi tenen les aliances entre entitats i ciutadania i entre entitats i els sectors públic i privat?

Hem de seguir posant les persones al centre, i aquí són necessàries les aliances. És molt difícil canviar una societat si no s'empodera des de la base, si no es treballa amb la concepció del públic, que no és el mateix que l'Estat o l'Administració pública d'un moment concret. S'han de poder transmetre i escoltar les veus de la comunitat i prendre resolucions que siguin col·lectives, disposar de canals interinstitucionals en què participi l'Estat, per un costat, amb els seus drets i obligacions i com a vetllador del control i l'exercici de drets, però també nosaltres, com a societat civil.

El nostre paper és clau per a assolir aquest diàleg polític que permeti que determinats temes, com la inclusió digital, estiguin a l'agenda política. Per a mi, el gran repte finalment és que les empreses siguin part també d'aquests col·lectius. No n'hi ha prou que les empreses tinguin una àrea de responsabilitat social, necessitem que compleixin el seu rol social, que no té a veure amb els guanys. Posaria el sector sindical també en joc, ja que em sembla que entre aquestes quatre potes de la taula (empresa, societat civil, Estat i sindicats) aconseguirem mobilitzar la nostra gent i que la societat canviï i sigui més digital.

Núria Valls, directora general de Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida i la Plataforma Red Conecta. Vicepresidenta d' EAPN-ES i presidenta de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil.

Com veus la situació dels drets digitals actualment?

Des de les entitats socials, el tema dels drets digitals ens preocupa perquè és un tema que encara no està prou reconegut i s'ha de posar sobre la taula. Estem en un entorn canviant, en què el fet digital existeix i forma part de les nostres vides, tant en l'aspecte laboral com en el relacional, però en canvi no tothom té les mateixes possibilitats ni d'accés ni de coneixement. Per tant, els drets digitals han de formar part dels Drets Humans, perquè si no farem una societat de primera i una de segona. És fonamental que se celebrin fòrums, com aquest, per donar rellevància a aquest tema.

Quins són els elements clau per a superar les bretxes digitals en els grups vulnerables?

Tot el treball que fem sobre bretxes digitals ha de ser amb acompanyament als col·lectius vulnerables i tenint en compte quines són les seves necessitats. Estem treballant molt des d'un enfocament comunitari i de drets, en què les claus són estar al costat de les persones, l'acom-

panyament, els recursos i fer-ho des de l'entorn, des de la comunitat on són aquests grups vulnerables. Tenim molt clar que no serveix fer un pla de competències digitals, si la formació és només online, perquè ens estarem deixant fora molts col·lectius: per territori, les zones rurals; per edat, les persones més grans; per no tenir accés econòmic, per accés a dades, a dispositius... La clau és estar al costat de les persones a la seva comunitat.

Quins són els principals temes que hem d'afrontar com a societat perquè la transformació digital no comporti noves exclusions?

En aquests moments, hi ha molts factors que signifiquen exclusió, no només en l'aspecte digital, també en l'econòmic, en la formació, en l'àmbit territorial, en l'edat... Per exemple, hi ha moltes persones que estan treballant, però en el seu entorn laboral no utilitzen la digitalització, motiu pel qual es queden sense aquest coneixement.

Necessitem saber quines són les necessitats reals de tots els col·lectius. No donar per fet que en existir nadius digitals és una cosa resolta, i que només la gent gran estarà fora del tema digital, perquè no és veritat.

Ens estem trobant nens i nenes que no hi tenen accés, que potser saben utilitzar el mòbil però no l'ordinador. Ens trobem joves que no tenen accés al treball perquè no tenen prou competències digitals. Per tant, aquí també hi ha un tema important de governança. La digitalització no passa només pel tema empresarial, les persones som part important d'aquesta societat digital. Si no tenim en compte que la digitalització ha de ser un mitjà i no un fi, deixarem moltíssimes persones fora d'aquesta societat digital que volem que sigui inclusiva i democràtica.

Com contribueixen esdeveniments com el fòrum a promoure els drets digitals dels grups més vulnerables?

Quan organitzàvem el Fòrum, molta gent ens deia "en quin embolic us esteu ficant". No és tan clar per a la societat que això sigui un dret, o que l'enfocament sigui de drets. Però estem convençudes que les entitats i les plataformes necessitem fer incidència política perquè hi hagi polítiques públiques que garanteixin els drets digitals. Si els reconeixem com a tals, necessitem polítiques públiques que els garanteixin. Per això promocionem fòrums com aquest, per posar en l'agenda pública i en el debat que els drets digitals han de ser complerts i garantits. Si no

estan reconeguts, no tindrem aquestes polítiques públiques. Per això és important que ens trobem entitats, plataformes i administracions i donem rellevància en l'agenda pública al tema de drets digitals.

Premios SOMOS DIGITAL 2022

adapto digital

SOMOS DIGITAL

6. Propostes per a garantir els drets digitals

En aquest capítol presentem un resum del treball realitzat en els dotze espais de tallers i debat desenvolupats durant el Fòrum de Drets Digitals. Tots els tallers van aplicar una metodologia amb una mateixa estructura en què una persona experta va iniciar el debat amb una xerrada, es van presentar diverses bones pràctiques per part d'organitzacions i institucions i finalment totes les persones participants en petits grups van treballar propostes concretes.

Amb totes les propostes recollides vam elaborar el manifest recollit en el capítol següent.

- Protecció de la infància i la joventut
- Persones grans i protecció de la salut
- Igualtat i no discriminació: gènere
- Igualtat i no discriminació: persones migrants
- Accessibilitat universal: persones amb discapacitat
- Bretxes d'accés: ruralitats
- Ocupació i digitalització
- Habilitats digitals per a l'ocupabilitat
- Educació digital per a la inclusió social
- Governança d'internet i participació ciutadana
- Impacte mediambiental i sostenibilitat
- Intel·ligència artificial

Protecció de la infància i de la joventut

PONÈNCIA: Marc Alcaraz, Fundesplai

- Què podem fer perquè nens, nenes i joves rebin la formació i informació adequada i adaptada a les seves necessitats en els entorns digitals?
- Què podem fer perquè puguin obtenir la tutela dels seus drets davant de comportaments o accions lesives o il·lícites? Com els protegim de manipulacions?
- Com garantim que les persones menors d'edat puguin expressar lliurement les seves opinions i idees a través de mitjans tecnològics?

El 20 de novembre de 1989, quan molt pocs nens, nenes i joves tenien accés a un ordinador, es va aprovar la Convenció dels Drets de l'Infant. Com podem suposar, els drets digitals no es mencionen en aquest document. Fem un recorregut pels drets que podrien tenir una actualització a partir de la realitat actual:

Article 13 LLIBERTAT D'EXPRESSIONÍ

Internet i les xarxes socials van arribar a la ciutadania com o garants de la llibertat d'expressió per ser mitjans a través dels quals et pots comunicar de forma ràpida, immediata i que estan a l'abast de qualsevol. Però com ha evolucionat la xarxa ens indica que això ha quedat lluny de la realitat.

On queda en aquests espais recollida la llibertat d'expressió de la infància i de la joventut? En general, aquest és un dret poc treballat, en qualsevol àmbit, tampoc en el digital, que podria ser un amplificador perfecte per donar cabuda a aquest dret.

També s'ha de considerar en aquest punt la responsabilitat que suposa l'exercici d'un dret que comporta no menyscar el d'altres persones. El bullying i el ciberbullying serien temes a tractar en aquest dret.

Article 15 LLIBERTAT D'ASSOCIACIÓ

La pandèmia ha estat, potser, un catalitzador d'aquest dret. Va començar amb les classes virtuals amb què vam traslladar l'escola al món digital. Seria interessant conèixer si, a partir d'aquella experiència, nens/es han seguit tenint dret a utilitzar la tecnologia per a connectar amb les seves amistats i establir vincles i relacions.

És un tema complicat que posa sobre la taula la seguretat dels menors en el fet digital. També obre el debat sobre si les relacions físiques podrien ser substituïdes per les virtuals. Les noves tendències que ens apropen al metavers o la realitat virtual incrementaran encara més aquests dilemes.

Article 17 ACCÉS A UNA INFORMACIÓ ADEQUADA

La clau és: “adequada”. Quantes hores passen davant de pantalles? En aquestes hores, ¿se garanteix aquest dret que ens parla de rebre informació d’acord amb la seva edat, moment evolutiu i context? Com apliquem la idea dels horaris infantils a la televisió quan avui en dia l’acces a la informació es troba en molts més dispositius? Tenim diferents estratègies com el control parental, el donar accés o no als dispositius, fer-ho de forma individual o amb persones adultes, etc. L’educació digital pot ser la via més efectiva a curt i llarg termini.

Article 28 EDUCACIÓ

El 26 d’abril de 2018 la Comissió Europea feia públic el document “La lluita contra la desinformació online: un enfocament europeu”. En l’apartat 3.3, dedicat al “foment de l’educació i de l’alfabetització mediàtica”, afirma que el desenvolupament de competències mediàtiques i digitals són essencials per a enfortir les nostres societats contra la desinformació, especialment en la joventut. Si ens apropem al món escolar al nostre país podem afirmar que aquesta educació mediàtica és lluny de ser a l’agenda i que els professionals de l’educació requereixen formació específica per a poder garantir-la.

Article 31 ESBARGIMENT, JOCS I ACTIVITATS CULTURALS

La part positiva és que avui en dia un dispositiu pot donar accés a una quantitat ingent de recursos culturals, artístics, científics, amb els quals cultivar la ment i gaudir de les estones lliures. També dona accés a jocs i a poder connectar amb iguals.

La part negativa: En els cursos de monitor/a de temps lliure fa anys que sempre parlem d’un concepte que segueix vigent, garantir un descans reparador per als i les menors. Però sabem que les xarxes estan dissenyades per a generar aquesta necessitat de connexió continua, i així, ¿com aconseguim el descans, la reparació, cultivar la ment?

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ I EL DEBAT SOBRE DRETS EMERGENTS

- Hauria de ser un dret, rebre formació adequada per a l'ús de les tecnologies?
- En relació amb el dret a la intimitat: Els/es menors haurien de poder controlar la informació i les imatges que les persones adultes penjen a les xarxes sobre ells/es?
- Hauria de ser un dret de la infància i de la joventut poder tenir un dispositiu mòbil a certes edats?
- Tenint en compte que avui dia les xarxes socials s'usen inclús per a l'educació de la infància i la joventut, haurien d'estar en mans de grans empreses tecnològiques, de capital privat?

BONES PRÀCTIQUES

EDUCLIPS - EDUFILMS. Marc Solà. Federació Catalana de l'Esplai

Àmbit territorial: Catalunya. **Col·lectiu beneficiari:** Joves

L'experiència consisteix en la creació de diversos productes audiovisuals musicals i cinematogràfics a través de la metodologia de l'aprenentatge servei.

Els principals assoliments han estat: L'empoderament dels i les joves com a part activa de la societat; canviar la visió que es té de la joventut; l'ús del recurs audiovisual com a mitjà per a difondre les seves idees i reflexions, ja que s'aconsegueix fer denúncia sobre temes del seu interès i sensibilitzar la societat sobre ells.

 més informació: [Edufilms](http://edufilms.org) - [Fedesplai](http://fedesplai.org) (fundesplai.org)

CIBERADICCIONS. Carmen Morillas. Prodiversa - Progreso y Diversidad

Àmbit territorial: Andalusia. **Col·lectiu beneficiari:** Menors i famílies

Tallers per a treballar les ciberaddiccions amb menors i les seves famílies. Els tallers aporten eines per a prevenir aquesta addicció i educar en el bon ús.

El comportament addictiu es dona pel fàcil accés que hi ha a les tecnologies, l'anonimat, la infinitat de recursos que s'ofereixen i la relativa independència respecto a pares i adults. Tot i això encara no és una addicció catalogada.

 més informació: <http://prodiversa.eu>

EL MEU PRIMER VOT. Alejandro Kemp. Associació El Meu Primer Vot

Àmbit territorial: Catalunya. **Col·lectiu beneficiari:** Adolescents

Model de participació i activisme digital que pretén acompanyar la veu de nois/es perquè se les tingui en compte en el públic a través de mitjans digitals d'ús comú entre ells/es. Connectar joves amb el públic.

A Catalunya, el 2022, s'ha realitzat la Primera Consulta Ciutadana d'Adolescents, amb 600 votacions. Encara està en procés de sistematització.

 més informació: miprimervoto.org

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Formació a les persones participants.
- Suport en les gestions online.
- Homogeneïtzar l'accés a les tecnologies facilitadores de l'educació.
- Visibilització i conscienciació quant a la seguretat.
- Fer propostes d'ús de softwares alternatius.
- Instaurar una cultura de participació a la pròpia entitat, que inclogui un objectiu de participació com a objectiu propi de l'entitat.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Intercanvi i promoció de bones pràctiques.
- Fomentar les sinergies que permetin interactuar als distints projectes que es desenvolupin.
- Fomentar una consciència crítica quant a la seguretat i promoure usos alternatius de software.
- Evitar l'aïllament i potenciar la col·laboració i participació de les diverses xarxes.
- Fer un manteniment efectiu de les xarxes.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A les administracions:

- Suport a entitats i formació; amb espais d'accés lliure i segur i un sistema públic de préstec.
- Promoure una educació pública, universal i gratuïta, amb valors, i aportant els mitjans i recursos humans suficients.
- Situar en l'agenda política la problemàtica de la seguretat i garantir els drets digitals.
- Influir perquè la participació es vegi reflectida en política i facilitar l'accés a temes que interessin a la ciutadania a l'agenda política.

A les empreses:

- Facilitar el finançament als projectes i donar-hi suport amb equipaments.
- Crear un bo social digital.
- Responsabilitat social i ètica.
- Transparència i mecanismes perquè la ciutadania pugui opinar sobre el consum i prendre decisions amb criteri.

CONCEPTES CLAU

Educació, participació, seguretat, connectivitat universal, sobirania digital, formació, ús responsable, empoderament, respecte, privacitat, llibertat, accessibilitat, infoxicació, protecció i seguretat.

Gent gran i protecció de la salut

PONÈNCIA: Irene Bonome, CeMIT Galícia

La gent gran ha estat el col·lectiu més afectat per les conseqüències del virus i del context de pandèmia. En les bretxes generacionals existents s'ha accelerat una nova bretxa: la digital. És necessari fer passos que permetin construir un camí que permeti incloure la gent gran en aquest nou context de normalitat marcat per la digitalització.

La gent gran no és un grup heterogeni, no tothom té els mateixos nivells de comprensió, la mateixa accessibilitat a les noves tecnologies, o els mateixos suports.

No obstant, hi ha aspectes comuns. Són molts els estudis que evidencien que a mesura que avança l'edat, les persones anem disminuint les competències digitals. Per això les persones d'edat avançada es troben, en major o menor mesura, més desorientades i se senten més incapaces de comprendre i manejar-se en els nous escenaris tecnològics.

L'ús de la tecnologia, més arran de la pandèmia, s'ha accelerat entre la gent gran, les dades de què disposem assenyalen que un 32% de la gent gran usa internet. L'ús més freqüent d'aquestes tecnologies ha estat el de missatgeria instantània, perquè la necessitat de comunicar-se durant el confinament ha tingut una gran importància en la nostra vida i enfront la soledat, pors i incerteses. Altres dels usos més destacats han estat la cerca d'informació per internet, l'ús de la banca o les aplicacions para demanar cites amb els metges.

GRAN I DONA: UN FACTOR MÉS D'EXCLUSIÓ DIGITAL

Si l'edatisme és un factor d'exclusió, tal com s'indicava abans, també hi ha una manifestació d'ús desigual de la tecnologia en relació amb el gènere. En general les dones fan un ús menor de les tecnologies en totes les edats i això comporta estar més aïllades. Però també les dones són més longeves, per la qual cosa en el període de viudetat es troben amb la necessitat d'haver d'endinsar-se en un món completament desconegut, en què es veuen incapaces de manejar-se o comprendre, i al qual no obstant han de recórrer, ja sigui per a gestions amb l'Administració, cites mèdiques o gestions bancàries.

TRANSFORMAR LES BARRERES EN OPORTUNITATS

El ritme accelerat amb què avança la nostra societat implica erigir barreres en l'accés i ús de la tecnologia per part de la gent gran. La tecnologia es converteix, si no s'hi posa remei, en un espai d'exclusió. Tot i això, atendre aquestes barreres obre un espai de trobada, convivència i formació bidireccional. Atenent les carències i barreres digitals s'obre una oportunitat d'abordar altres factors excloents o que limiten la qualitat de vida de la gent gran.

- **Baixes competències digitals:** Limita i compromet la seva capacitat per a gestionar qualsevol tipus de tràmit online, de comunicar-se amb altres persones, de gaudir d'oci, etc. No obstant, treballar amb ells la capacitat digital no només implica un millor desenvolupament en el món digital, sinó que reforça la seva autoestima, desenvolupen nous aprenentatges que fan que se sentin segurs i amb més confiança, i en fer-ho en entorns col·lectius, a més, creen vincles que fan que se sentin acompanyats.
- **Escasses formacions dirigides a les necessitats:** És important que la gent gran aprenguin allò que necessiten, allò que els pugui ser útil i que els cridi l'atenció. És important que hi hagi motivació perquè l'aprenentatge sigui significatiu i vulgui ser continuat, responen a les seves expectatives i recursos.
- **Discriminacions per raó d'edat i de gènere:** És important crear una societat igualitària, que les persones, independentment del gènere i l'edat, puguin accedir a l'ús de les tecnologies.
- **Problemes amb l'accessibilitat en dispositius i amb les apps:** És important pensar a crear aplicacions que tinguin una visió adaptativa perquè sigui més fàcil per a les persones poder entendre-les i usar-les. Això permetrà ajudar la seva autonomia i consegüentment la seva autoestima.

A més, el disseny accessible, encara que s'orienti a la gent gran, té un efecte beneficiós en tota la població, ja que les limitacions visuals o d'un altre tipus, encara que més freqüents entre la gent gran, no són exclusives d'aquests grups d'edat.

- **Dependència de terceres persones:** El fet de no tenir prou habilitats o capacitats per a usar les tecnologies comporta que la gent gran no se sentin segurs i hagin de dependre d'altres persones. La formació els permetria tenir més independència i a la vegada permetria que diferents generacions estiguessin més connectades.
- **Poca valoració dels seus coneixements:** Com que no estan segurs del que fan, no es valoren, sentiment que es reforça amb les formes com tractem en ocasions de donar-los

suport. Per això, és important reconèixer els seus coneixements i experiència, animar-los en els seus avenços i acompanyar-los en la seva autonomia. Tot això per a reforçar la seva vàlua i incrementar la seva motivació.

TEIXIR XARXES PER A LA INCLUSIÓ DIGITAL

Actualment hi ha molts projectes que ajuden la gent gran a endinsar-se en el món de les tecnologies. Des de Somos Digital, hi ha 2.150 centres de competències digitals en tot Espanya, amb més de 1.500 dinamitzadors que ofereixen accés a les tecnologies, informen, formen i acompanyen la gent gran i els col·lectius vulnerables.

LA GENT GRAN, AL CENTRE

És important seguir avançant per no deixar ningú enrere, s'ha de crear una societat digital i inclusiva, perquè les persones són les importants. És important que es posin les persones com a punt central en l'ús de les TIC, simplificant-les perquè les sàpiguen usar millor.

En definitiva, el que necessita la gent gran és acompanyament, seguretat i temps. Respectant en tot moment les necessitats i els temps de cada persona.

BONES PRÀCTIQUES

CAMINA EN DIGITAL. Esperanza Rey. CeMIT Galícia, projecte de Somos Digital
Àmbit territorial: Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Gent gran

Camina en Digital és una iniciativa que ha unit gent gran i agents de diferents territoris amb l'objectiu d'animar a l'activitat física, en aquest cas caminar, usant el seu mòbil com a eina per a mesurar les seves passes i sota un mateix repte: fer el Camí de Santiago. D'aquesta en van derivar altres accions: escape rooms, webinars, premis...

Les persones dinamitzadores a més guiaven l'activitat lúdica i formativa, ensenyant als participants a usar una app de passes, a fer fotos i a pujar fotos a Facebook, i ajudant-los a bolcar les seves passes a la plataforma creada.

La valoració final va ser molt positiva perquè a més de crear hàbits saludables, les persones es van sentir connectades des d'una activitat i repte comú —era freqüent quedar a passejar— i es va afavorir la creació de sinergies.

 més informació: <https://caminaendigital.com/>

LA VIDA AMB ALEXA. Javier López. Creu Roja

Àmbit territorial: Galícia. **Col·lectiu beneficiari:** Gent gran

L'objectiu d'aquest projecte és millorar la qualitat de vida de la gent gran usant Alexa i desenvolupant un programa específic que permetria a les persones voluntàries estar més a prop de la gent gran a la vegada que aquesta tecnologia els ajudés en el dia a dia.

El projecte, a més de facilitar el dispositiu, va garantir la connectivitat i fer una formació a gent gran perquè poguessin programar-la i usar-la per a l'activitat física, recordatoris mèdics, o que els ajudés amb el menú i la compra. Tot això, acompanyats de persones voluntàries que acudien periòdicament per fer el seguiment i ajudar-los amb les qüestions que necessitessin.

 més informació: <https://www2.cruzroja.es/web/ahora/-/la-vida-con-alexa>

TIC PER AL BENESTAR DE LA GENT GRAN. Paula Tajuelo.

Fundación Esplai **Àmbit territorial:** Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Gent gran

Es tracta d'un projecte d'alfabetització bàsica a gent gran orientada al seu ritme i necessitat. Tallers pràctics amb especial èmfasi en l'acompanyament personalitzat i basat en l'escolta activa que permet orientar els aprenentatges cap a les seves necessitats (aplicacions de salut, seguretat a la xarxa, cerca d'informació, ús de WhatsApp o orientació amb Google Maps) i per a adaptar-se als diferents nivells i situacions de les persones participants.

El projecte també inclou la formació a persones formadores. Això és així per a assegurar una millor atenció i acompanyament de la gent gran.

El resultat no només és de millora de competències digitals, sinó també de més confiança i actitud positiva davant la tecnologia.

 més informació: [TIC per al benestar de la gent gran](#)

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Posar el focus en les necessitats reals de la gent gran. Adaptar la tecnologia a les seves necessitats, no la gent gran a les necessitats tecnològiques.
- Acompanyament, suport i proximitat perquè la gent gran se sentin segurs i puguin assolir una autonomia pròpia en l'ús de la tecnologia.
- Formació continuada de les persones dinamitzadores. Com més formació hi hagi dins de les entitats i de les persones formadores i dinamitzadores, millor serà l'acompanyament, suport i orientació de la tecnologia des de les seves possibilitats i necessitats.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Intercanviar opinions, aprenentatges i bones pràctiques, és important compartir i construir conjuntament.
- Provocar sinèrgies i col·laboracions entre les entitats.
- Crear estratègies comunes orientades a generar confiança en les persones usuàries finals.
- Incloure gent gran ja formada també com a voluntaris/es per a fer més pròxim l'aprenentatge.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A les administracions:

- Desenvolupament de polítiques públiques específiques orientades a cobrir les necessitats reals i dificultats que afronta la gent gran en la seva quotidianitat i en el món digital.
- Augmentar el finançament i subvencions per a poder crear projectes que abracin tot el territori.
- Donar suport a les persones funcionàries perquè puguin guiar i acompanyar de forma adequada la gent gran en els tràmits públics.
- Dotar de recursos i mitjans per a afavorir la formació digital.

A les empreses:

- Facilitar el finançament als projectes i donar-hi suport amb recursos i mitjans per a afavorir la formació digital.
- Responsabilitat social i ètica.

CONCEPTES CLAU

Acompanyament, llenguatge entenedor, fàcil i accessible, necessària i útil, motivació, diversitat, confiança, inclusió, formació, adaptada als seus temps, privacitat i seguretat i humana.

Igualtat i no discriminació: gènere

PONÈNCIA: Lidia Arroyo, antropòloga i investigadora de l'Internet Interdisciplinary Institute (I3) al grup GENTIC de la UOC

PRIMERA BRETXA DIGITAL: L'ACCÉS

La bretxa d'accés digital té diferents components: les condicions d'accés, la qualitat, les restriccions, la pobresa informativa, etc. En aquest primer nivell destaquem la importància que les dones formin part de la innovació digital per a no crear una desigualtat institucional que es reproduïxi de manera generacional. L'accés a les estructures de digitalització i potenciar les ajudes de les institucions públiques que permetin a les dones tenir més oportunitats d'inclusió digital i, així, reduir la "bretxa d'accés de les dones".

SEGONA BRETXA DIGITAL: TIPUS D'ÚS I COMPETÈNCIES DIGITALS

Basada en la utilització d'internet i l'impacte que té en referència a les dades analitzades i als interessos dels individus diferenciats per sexe. Es requereix posar diferents indicadors per a tenir dades sobre la participació, és a dir utilitzar indicadors que reflecteixin la realitat de l'ús d'internet entre homes i dones. Amb els indicadors actuals es pot observar la reproducció dels rols de gènere en relació amb les cerques que efectuen homes i dones. Per la bretxa de gènere observem com les dones utilitzen internet més per a formar-se i menys per a trobar feina.

TERCERA BRETXA DIGITAL: DISSENY DE TECNOLOGIES

La tecnologia està construïda bàsicament per homes, per tant, els valors de les persones que la construeixen reproduiran els interessos d'aquestes persones. En aquest sentit, s'ha de potenciar que hi hagi més dones en els processos de disseny, incorporant la perspectiva de gènere.

Hem de demandar **polítiques d'inclusió digital per a la inclusió de dones en el sector tecnològic**.

Com a reptes, en citem alguns:

- S'està invertint en digitalització, però d'una manera molt determinista i amb falta de perspectiva i conjunt. Cal empatitzar més amb usuaris i usuàries.

- Potenciar l'aprenentatge significatiu, amb perspectiva de gènere, ja que no es reproduïen els estereotips i s'augmenta la desigualtat.
- Cal fer polítiques d'inclusió digital tenint en compte el col·lectiu de dones com un nucli heterogeni amb diferents necessitats i interessos.

BONES PRÀCTIQUES

CHICASINTECH I BITAMINADAS. Júlia Gassó. Fundación Esplai

Àmbit territorial: Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Nenes i joves

Són dues iniciatives que tenen com a objectiu promoure les vocacions científicotecnològiques en les noies, a més de formar-les digitalment i empoderar-les en aquests àmbits. Les activitats que es realitzen són la creació de materials i recursos, tallers, xerrades per part de dones referents en aquests camps i accions de sensibilització. Es col·labora amb centres educatius, d'oci i temps lliure i altres entitats socials. S'ha desenvolupat un videojoc: *3ChicasInTech*.

TECHNOVATION GIRLS. Esther Subias. Technovation Girls.

Àmbit territorial: Mundial. **Col·lectiu beneficiari:** Noies de 8 a 12 anys

Aquest projecte intenta aconseguir evocar l'interès de les noies per les enginyeries, ja que els una falta total de participació dins d'aquests sectors. Intenta posar la visió de les dones com a protagonistes dins del sector científicotecnològic, mitjançant referents d'aquest sector. Les participants detecten problemes i creen un projecte per a solucionar-los, amb l'ajuda de mentores.

MUJERES I TIC. Susana Castellanos. Fundación Balia.

Àmbit territorial: Madrid. **Col·lectiu beneficiari:** Famílies monoparentals

El projecte pretén contribuir a l'ocupabilitat de dones monoparentals a través de l'educació tecnològica. Es realitza un itinerari formatiu de 70 hores, amb 20 hores de pràctica laboral i acompanyament. El projecte incorpora la perspectiva de gènere i hi passen unes 70 dones a l'any.

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Cal més representació femenina en entitats, més veu, més vots. Hi ha d'haver més sororitat entre dones. Calen espais segurs a les entitats, fins i tot en espai no mixtos.
- Realitzar canvis a nivell local en les nostres entitats per a promoure una transformació a gran escala.
- Amb relació a l'empoderament, cal crear espais per a poder crear un teixit i promoure la unió de totes les treballadores.
- Per a promoure la transformació fa falta formació contínua i disposar d'un lideratge amb perspectiva de gènere.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Destacar la importància del feminisme com a xarxa de suport per a poder treballar de manera transversal, realitzant un treball continu de manera inclusiva tenint en compte totes les perspectives i necessitats.
- Formar aliances de col·laboració, poder tenir la capacitat de difondre la nostra veu i de compartir recursos.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A l'Administració:

- Establir suports i polítiques reals, feministes, que tinguin un impacte significatiu que promogui el canvi. Més inversió, compromís i polítiques educatives.
- Necessitat d'un objectiu comú per a facilitar la transformació real.
- L'empoderament ha de transcendir de les grans ciutats a llocs més remots, a zones rurals per a promoure un canvi i un empoderament real.
- Necessitat de destinar més part de les subvencions a crear projectes que redueixin la desigualtat de gènere en els entorns digitals.

A les empreses:

- Espais segurs.
- Reciclatge i formació contínua amb perspectiva de gènere per a promoure la transformació

dins d'aquests sectors econòmics.

- Cal la visibilització i l'empatia de les empreses per a poder crear consciència i un sentiment real que s'està lluitant per implementar polítiques de gènere reals en els entorns laborals.

CONCEPTES CLAU

Sororitat, feminisme, transformació i empoderament.

Igualtat i no discriminació: persones migrants

PONÈNCIA: Antonio Fernández, Fundació Cepaim

Ara, pràcticament tots els aspectes de la vida quotidiana requereixen ja no només accés al digital, sinó competències digitals: el treball, l'educació, les relacions socials, el consum, l'oci i fins i tot els tràmits administratius i l'accés als serveis públics.

- Viure en societat i sentir-nos-hi incloses i integrades requereix competències digitals?
- Els col·lectius més vulnerables de la nostra societat pateixen una bretxa digital que augmenta les desigualtats socials prèvies?
- Davant la velocitat i l'abast de la digitalització generalitzada actual, l'exercici de drets fonamentals, la cohesió social i la mateixa democràcia de les nostres societats poden estar en risc?

Articles dels Drets Humans

Article 6 RECONeixEMENT DE LA PERSONALITAT JURÍDICA

Ens trobem que nous grups socials, que fins ara no eren considerats vulnerables, comencen a estar també en risc d'exclusió perquè "no arriben", perquè la digitalització avança massa ràpid.

Article 7 IGUALTAT DAVANT LA LLEI I IGUALTAT D'ACCÉS

Ens trobem que nous grups socials, que fins ara no eren considerats vulnerables, comencen a estar també en risc d'exclusió perquè "no arriben", perquè la digitalització avança massa ràpid.

Article 25 DRET A TENIR ELS SERVEIS SOCIALS NECESSARIS

La verdadera capacitat digital comprèn l'ús crític, reflexiu i intencional de la informació, el compromís ciutadà, la col·laboració mitjançant tecnologies digitals i el seu ús segur; sent capaços d'identificar necessitats, possibles solucions tecnològiques i, amb aquestes, resoldre problemes.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- L'acceleració en el procés de transició digital que ha precipitat la pandèmia de la covid-19 ha incrementat les desigualtats? És un exemple de vulnerabilitat múltiple?
- Hauria de ser un dret fonamental, tenir l'opció de rebre una atenció per part de l'Administració pública en persona?
- Ha produït un desgast i un empitjorament en l'atenció, la digitalització dels tràmits administratius?

BONES PRÀCTIQUES

DÉJATE LLEVAR: SÍGUEME. Boleka Masa. Dones entre mons

Àmbit territorial: Sevilla. **Col·lectiu beneficiari:** Migrants

Sensibilització de la societat receptora sobre la situació de la dona immigrant, el foment d'un espai de trobada i comunicació entre dones immigrants i autòctones, la promoció social i cultural des d'una perspectiva de gènere, així com assessorar en les diferents àrees (jurídica, psicològica, laboral, de salut, educació) a homes i dones.

Desenvolupa programes i tallers de sensibilització dirigits a la societat andalusa en general i encaminats al desenvolupament d'una societat en valors i igualtat.

 més informació: <https://www.mujaresentremundos.es/>

TRÀMITS ELECTRÒNICS I DONES MIGRANTS. Maribel Merino. Fundació Rondilla.

Àmbit territorial: Valladolid. **Col·lectiu beneficiari:** Migrants

L'objectiu de la fundació és portar a cap els programes educatius i d'inserció sociolaboral que estava desenvolupant l'associació veïnal fins aquell moment a través del Círculo de Cultura Popular. L'Associació Veïnal Rondilla ha tingut des dels seus inicis la inquietud de programar activitats de cultura popular amb caràcter permanent, destinades principalment a les persones joves i adultes del barri que no van poder accedir a una formació cultural elemental per les característiques socioambientals i culturals en què van créixer i viure.

 més informació: <https://rondilla.org/fundacion-rondilla.html>

#SINPREJUICIOSRCM. Diego Taboada. Fundación Esplai

Àmbit territorial: Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Migrants

Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida és una entitat sense ànim de lucre que desenvolupa projectes i programes per a promoure l'empoderament ciutadà des de la perspectiva dels drets, la inclusió i la transformació social mitjançant el treball en xarxa, l'acció socioeducativa i la inclusió en l'àmbit de les TIC.

Alfabetització digital i sensibilització. Projecte d'intervenció social i educativa, en què a partir de processos d'acollida, acompanyament, formació i sensibilització es pretén empoderar el col·lectiu de persones immigrades contribuint a una millor integració, convivència i cohesió.

 més informació: <https://fundacionesplai.org>

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Escolta activa per a adaptar formacions a necessitats reals.
- Formació a professionals per a garantir la qualitat.
- Diversos idiomes en formació per a respondre a necessitats. Tutorials d'ús de les eines.
- Aprofundir en les necessitats i en la situació actual de cada persona. Informació personalitzada. Tenir en compte l'impacte real de les nostres actualitzacions. Interdisciplinarietat dels dos equips.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Recopilació de bones pràctiques formatives. Intercanvi d'experiències, coordinació, contacte.
- Bancs de recursos per a compartir, compartir informació, ajuntar les dades per a fer incidència política.
- Compartir bones pràctiques per a formació individualitzada, suport per a adaptar personalment els programes per territoris, suport per a adaptar objectius a cada territori, plataforma basada en les participacions a través de l'escolta activa.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A les administracions:

- Reconeixement, suport, adaptació, formació a treballadors/es, empatia, responsabilitat formativa, facilitar a empreses la seva implicació.
- Clarificació i accessibilitat als tràmits. Que l'Administració pública deixi de promoure la competència i aposti pel concert social.

A les empreses:

- Suport a entitats, responsabilitat social corporativa. Formació a treballadors/es, detecció de necessitats, col·laboració entre actores (Adm. pública i entitats), visibilitat.
- L'impacte en l'entorn comporta repters.
- Superar el concepte de RSC i apostar per l'acció.

CONCEPTES CLAU

Participació, empoderament, apropiació, bretxes digitals, polarització, transició digital precipitada, integració, intoxicació, conscienciació, confiança, adaptabilitat, universalitat, responsabilitat pública i garantia d'aprenentatge.

Accessibilitat universal a persones amb discapacitat

PONÈNCIA: Chele Estve, Universitat Politècnica de València

A la UPC, junt amb Manuel Martínez Torán, hem realitzat l'estudi **“Brecha digital i discapacidad: una visión desde les entitats”**⁶, en què abordem les necessitats de les persones amb distintes discapacitats i la seva relació amb la tecnologia.

Hi destaquem dificultats com, per exemple, utilitzar el transport públic, realitzar gestions telemàtiques amb administracions públiques, comprar online, l'absència de firma digital, de correu electrònic o de compte bancari.

A més, hi destaquem les **barreres econòmiques** amb què les persones amb discapacitat topen, a més de la **carència de dispositius o recursos digitals adaptats**. Tot això provoca dificultats d'accés i ús digital en les persones amb discapacitat, que són qüestions que s'han de solucionar a curt-mitjà termini. Per tant, com a eixos per a trencar la bretxa digital i incidint en la necessitat de transformació digital, s'hi aborden fets com facilitar solucions tecnològiques que permetin cobrir les necessitats actuals d'accessibilitat digital, adaptar dispositius existents, així com donar suport i promoure oportunitats de feina, per exemple.

Com a mesura concreta, es planteja fer un *hackaton* (marató de programació i desenvolupament web) per a comptar amb una col·lecció de videojocs inclusius i accessibles per a les distintes capacitats existents.

S'espera que amb aquestes millores s'aporti més autonomia a les persones amb discapacitat i s'assoleixi una inclusió social real.

⁶ <https://biblioteca.fundaciononce.es/publicaciones/otras-editoriales/brecha-digital-y-discapacidad-una-vision-desde-las-entidades>.

BONES PRÀCTIQUES

GAMIFICANDO JUNTOS/AS. M. del Pino Gómez. CyL Digital d'Àvila

Àmbit territorial: Àvila. **Col·lectiu beneficiari:** Persones amb discapacitat, desocupades, gent gran i altres

Són tallers de gamificació per a gaudir i aprendre, adaptant-se a preferències i necessitats de les persones participants per a potenciar el seu ple desenvolupament. Les activitats giren entorn de temàtiques com el maneig del teclat i ratolí, relació de conceptes, aprenentatge de lletres, etc.

Se'n destaca, a més de l'aprenentatge de les competències tecnològiques, la felicitat, satisfacció i recuperació d'autoestima una vegada finalitzats els tallers.

ROBÒTICA EDUCATIVA. Àngel Martín. CyL Digital d'Àvila

Àmbit territorial: Àvila. **Col·lectiu beneficiari:** Nens/es amb discapacitat en edat escolar

L'experiència consisteix en la realització d'activitats que giren entorn de la interpretació de textos, muntatge de robots, execucions a l'ordenador, etc. Utilitzen apps i pàgines com Autodraw o Scroobly.

Destaca el sentiment de seguretat i autoestima que es desenvolupa amb aquestes activitats en les persones amb discapacitat.

FORMACIÓ EN TIC PER A L'ADQUISICIÓ DE COMPETÈNCIES DIGITALS.

María Muñoz. Generalitat Valenciana en col·laboració amb el CERMI CV

Àmbit territorial: Comunitat Valenciana. **Col·lectiu beneficiari:** Persones amb discapacitat

Són cursos online i presencials sobre informació i alfabetització digital, resolució de problemes en competències digitals bàsiques, ús d'eines digitals per a la comunicació i col·laboració, etc.

L'objectiu és que les persones amb discapacitat puguin usar la tecnologia per a tasques quotidianes bàsiques com tràmits amb l'Administració, i en conseqüència, se sentin ciutadans/es de ple dret.

S'hi remarca la labor de cerca de recursos adaptats, ja que segueixen sent escassos, i la importància de creació de teixit associatiu.

FORMACIÓ A PROFESSIONALS D'ASSOCIACIONS. Lucía Mosquera. ONCE

Àmbit territorial: Barcelona. **Col·lectiu beneficiari:** Persones amb discapacitat visual

Formació de professionals com a professorat de tallers, persones tutores, etc. sobre les eines que fan falta i el seu ús per a garantir els drets digitals de les persones amb discapacitat visual.

S'hi exposen tres casos en què es manifesta la importància d'utilitzar softwares especials com magnificadors o lectors de pantalla: llibres en format sonor, anuncis per veu, anotadors, teclats de 6 i 8 punts... El problema principal és que aquests materials no estan implementats de manera general, però és completament necessari posar a disposició de la societat eines tiflotècniques per a tenir en consideració les característiques visuals de les persones.

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Teixit amb altres associacions i entitats. L'entitat és el centre, la unió entre les persones amb discapacitat i l'Administració pública i empreses.
- Necessària cooperació amb empreses i entitats públiques.
- Estar en primera línia, coneixement i acompanyament de les necessitats reals.
- Eines TIC per a visualitzar aquest col·lectiu.

Què podem fer/proposar des de la nostra xarxa/plataforma?

- Millorar la posada en comú, compartir coneixements i recursos.
- Treballar conjuntament i en cooperació en bloc per així portar a cap els objectius marcats.
- Detectar i transmetre les diverses necessitats al llarg del territori.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública/empreses?

- Invertir en recursos econòmics i legislació i aplicar-la de manera real (inclús l'existent). Cal que hi hagi una educació i sensibilització envers tota la població, sobretot des de la infància. Important destacar la reflexió: Si realment és universal ¿per què s'ha adaptat tant?
- Les empreses han d'implicar-se, incloure aquest col·lectiu.

- Han d'escoltar entitats i associacions, ja que són qui coneixen la realitat i les necessitats.

En aquest intercanvi d'idees sorgeixen **interrogants i debat** amb les següents temàtiques:

- Ús correcte i diferenciació de les paraules *inclusió* i *normalització*.
- L'educació dota la població en general, ja que tots i totes podem desenvolupar una discapacitat.
- Com implementar realment els drets de les persones amb discapacitat en l'àmbit educatiu i professional. Falta d'implicació dels serveis públics.

Es proposa com a conclusió al taller que la inclusió d'aquest col·lectiu quant a noves tecnologies és reconèixer i apostar per desenvolupar la seva dignitat, autonomia i autoestima. Encara que sembli impossible o una bogeria, s'han de posar les eines i mirar endavant, només així s'obtidran respostes extraordinàries.

CONCEPTES CLAU

Inclusió, normalització, autonomia, suport, adaptació, ètica, igualtat, visibilitat i proximitat.

I Bretxes d'accés: ruralitats

PONÈNCIA: Juan Luis Cruz, Consorci per al Desenvolupament de la Societat de la Informació i el Coneixement “Fernando dels Ríos”

Internet ho ha canviat tot, motiu pel qual necessitem una nova visió també en el món rural, per a superar les bretxes digitals i abordar el repte demogràfic, no només veient-lo des del punt de vista de la despoblació.

Les principals bretxes digitals de què ens ocupem són la d'accés i la de coneixement. Per això, afavorim 100 MB a cada centro que està implantat en cada poble d'Andalusia, en què hi ha un punt amb una connexió. La nostra visió és que Andalusia sigui una regió a Europa que pugui considerar-se en el top 5 en digitalització.

ELS OBJECTIUS RESUMITS EN UNES IDEES:

- Que pimes i empreses apareguin totes a GMaps.
- Que tots els nenes i les nenes aprenguin programació, ja que avui dia és la nova necessitat principal, com fa anys ho era l'anglès.
- Vincular el repte demogràfic amb la digitalització. A través de les denominades cinc revolucions:

R-evolució dels espais. La forma d'on treballem, estudiem. Com la iniciativa Escuela 42 de Telefónica. També instal·larem wifi en cada centre Guadalinfo. I tenir en compte l'oficina virtual bancaria.

R-evolució de contingut. Documentació en PDF. Crear app per a gestió de reserves.

R-evolució de l'experiència d'usuari/a.

R-evolució de les aliances.

R-evolució de la imatge. Rebranding Guadalinfo i disseny dels espais.

BONES PRÀCTIQUES

MILLORA EN LES COMPETÈNCIES DIGITALS DE LA CIUTADANIA. Andrés

Leonardo. Vuela Guadalinfo

Àmbit territorial: Pilas i altres (Sevilla). **Col·lectiu beneficiari:** Ciutadania

Recollir informació sobre les necessitats formatives de la gent del municipi a través d'enquestes i consultes. Un cop identificades les necessitats, dissenyem un pla de cursos i tallers per a donar-hi resposta tenint en compte l'objectiu de cada persona i el seu nivell de coneixement: des de gent que necessita poder realitzar els seus tràmits quotidians a persones desocupades que poden usar eines digitals per a buscar feina o per a millorar les seves oportunitats d'aconseguir-ho.

PROGRAMA ITINERARIS INTEGRATS CONTRA LA DESPOBLACIÓ.

Lucía Aparicio. CDR Portas Abertas

Àmbit territorial: Ourense, comarca de Verín. **Col·lectiu beneficiari:** Persones desocupades del medi rural

Amb aquest programa es milloren l'ocupabilitat i la gestió autònoma d'eines digitals. S'aborda la digitalització de forma transversal, amb dones, persones migrants, gent gran, infància. Es desenvolupen itineraris personalitzats, en especial per a persones en situació de vulnerabilitat. Amb formació i acompanyament.

LABORATORIS DIGITALS. Pablo Jesús Delgado. Laboratori Social Digital – NCC

Extremadura

Àmbit territorial: Extremadura. **Col·lectiu beneficiari:** Joves i emprenedors/es

Neixen amb el propòsit de desenvolupar la capacitat digital de joves i emprenedors/es que volen tenir un futur laboral diferent: robòtica, impressió 3D, com a nous focus d'ocupació. L'objectiu: empoderar les persones que hi participen; posar en valor les *soft skills*; implicar institucions i organismes, que s'involucren amb els territoris.

LABORATORI DE FABRICACIÓ DIGITAL. Juan Carlos Cano. Fablab Xtrene
Àmbit territorial: Extremadura. **Col·lectiu beneficiari:** Ciutadania

Mitjançant una campanya de crowdfunding es genera un espai d'impressió 3D en què s'aprèn de forma autònoma. Ja hi ha 6 aules i en projecte un hort digital. L'objectiu és tecnificar el medi rural. Aquesta experiència es porta a altres localitats amb la Furgó TIC, un vehicle equipat per a portar aquests tallers a altres localitats i organitzar així espais de fabricació digital.

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- **CONNECTIVITAT**

Interlocutors amb empreses i Administració.

Unificació de criteris.

Algunes entitats ofereixen connectivitat i dispositius a la resta de la població, més enllà de l'oferta de les empreses i l'Administració.

- **INCLUSIÓ**

Tallers formatius i captar les necessitats perquè la realitat sigui inclusiva.

Campanyes informatives.

- **ALFABETITZACIÓ DIGITAL**

Persones dinamitzadores, paciència, empatia i personalització.

Recursos, difusió i captació. I ser la via d'entrada a altres accions.

- **COMPETÈNCIES DIGITALS**

Formació àgil amb espais d'aprenentatge innovadors.

Projectes col·laboratius, impulsant l'aplicació del Marc Europeu.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- CONNECTIVITAT

Col·laboració.

Facilitar dinamització tècnica i hardware.

- INCLUSIÓ

Oferir formació, mitjans d'assessorament, interconnectivitat.

Facilitació de material tecnològic.

Col·laboració intergeneracional.

- ALFABETITZACIÓ DIGITAL

Connectar, sinergies, idees. Treball en xarxa.

Contactar i difondre les bones pràctiques. Compartir recursos i continguts.

- COMPETÈNCIES DIGITALS

Col·laboració horitzontal, compartint bones pràctiques i recursos.

Potenciar comarques.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

- CONNECTIVITAT

Administració:

Ajudes públiques i empreses. Bons digitals. Connectivitat i dispositius (amb la seva renovació periòdica, no només una inversió puntual).

Innovació, telecentre, finançament.

Servei Públic de Telecomunicacions.

Empresa:

Microcrèdits, innovació i diversificació; desplegant infraestructures.

- INCLUSIÓ

Responsabilitat Social Corporativa.

Connectivitat, accessibilitat i compromís de garantia, amb polítiques per a dedicar-hi recursos i infraestructures.

- ALFABETITZACIÓ DIGITAL

Administració:

Recursos i finançament.

Sensibilització en la ciutadania.

Estandardització en processos i normativa, i agilitació.

Empreses:

Innovació tecnològica i empenedoria.

Plataformes, continguts i eines.

- COMPETÈNCIES DIGITALS

Finançament:

Apostar per un futur digital i verd. I per projectes humanistes.

Fomentar fòrums d'intercanvi i fer aliances estratègiques.

CONCEPTES CLAU

Control parental, prevenció, perills a internet i RRSS, ocupabilitat, marca personal i transformació digital.

I Ocupació i digitalització

PONÈNCIA: Antonio Llorente, La Rueda Asociación

Parlem d'ocupabilitat com l'aptitud de les persones per a trobar i conservar una feina, per a progressar-hi i adaptar-se als canvis al llarg de la vida professional. És habitual que en el món de l'ocupació ens hàgim fixat més en allò que "li falta" a la persona que busca feina; no obstant, al que hauríem de prestar atenció és a les potencialitats que té.

Hi ha una tendència a desenvolupar projectes que potencien les *soft skills* de les persones en situació de vulnerabilitat, però el que jo plantejo és que no només ens hem de ficar en això, sinó que també s'han de buscar les seves **potencialitats reals** en tots els àmbits i d'aquesta forma donar-los suport i acompanyar-los en la cerca de feina.

L'any 2022 va començar amb més de tres milions de parats i parades. Amb una taxa de desocupació juvenil del 29,6%, i una realitat en què els i les joves troben feines en què duren poc temps, a vegades treballen per a moltes empreses alhora i la seva inestabilitat és enorme. El context laboral està canviant acceleradament a causa de la revolució tecnològica, que ens posa en un context VUCAH (*Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity, HyperConnected*).

COM ABORDEM AQUEST NOU ENTORN DIFERENT I TOTALMENT TECNOLÒGIC?

Partim del fet que en el món de l'ocupació les persones han fet una evolució molt gran. Avui el que es busca són els horaris flexibles, un espai de treball variable, ús de qualsevol equip, un treball enfocat en resultats, crear una escala pròpia de progrés, treball personalitzat, compartir informació, desenvolupar el lideratge, ajudar-se de la tecnologia col·laborativa, amb capacitat d'adaptació i aprenentatge democràtic.

Per tant, hem de canviar les condicions que s'ofereixen i així millorar l'ocupabilitat.

Els conceptes han canviat:

- El nou resultat serà anomenat **procés**.
- El nou lloc de feina serà anomenat "**des de qualsevol lloc**".
- La nova habilitat serà anomenada **adaptació**.

- La proposta ja no serà retenir, sinó **enamorar**.
- El nou servei o producte s'anomenarà **experiència**.

En relació amb la Carta dels Drets Digitals, tenim un camí per recórrer, mirant-la des de la perspectiva del món del treball i l'ocupabilitat. Alguns temes a abordar serien:

- Els drets digitals dels i les treballadores en l'àmbit de les relacions laborals.
- El dret a la intimitat en relació amb els dispositius mòbils d'empresa.
- El dret a la intimitat davant l'ús de dispositius de videovigilància o de gravació sonora als llocs de feina.
- El dret a la intimitat dels i les treballadores davant del control de l'empresari mitjançant l'ús de dispositius de geolocalització.
- El dret a la desconexió digital i al descans.
- El dret a la conciliació, no només familiar, amb la vida personal.
- L'ús correcte dels algoritmes i de la intel·ligència artificial en l'elaboració de perfils laborals i en l'accés als llocs de feina.
- La perspectiva de gènere i la igualtat.

Hem de preguntar-nos si s'estan respectant aquests i altres drets digitals a les empreses. Cap a on ens movem i des de la nostra posició què podem fer per garantir els drets digitals en aquest àmbit.

BONES PRÀCTIQUES

TRABAJA-TIC. René Díaz. La Rueda Asociación

Àmbit territorial: Madrid. **Col·lectiu beneficiari:** Joves en risc d'exclusió social

L'objectiu és afavorir la integració social i laboral de joves mitjançant itineraris personalitzats, reforçant les competències bàsiques i tècniques, amb activitats educatives i lúdiques, per millorar així les seves perspectives de futur i participació en la societat. L'assoliment més gran és que el 45% dels i les participants troben feina durant els 6 mesos posteriors al desenvolupament del programa.

INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL I HABILITATS DIGITALS PER A L'OCUPACIÓ

Javier Poleo. Incide

Àmbit territorial: Andalusia. Col·lectiu beneficiari: Joves

Un servei integral d'ocupació que passa per l'orientació (laboral, educativa, tècnica, de carrer, digital), la formació (itineraris individuals o grupals que usen la gamificació) i les pràctiques, sempre tenint en compte la intel·ligència emocional, és a dir, manejant la frustració, la pròpia organització, etc. El principal assoliment és aconseguir impactes positius en l'autoconeixement i la regulació emocional dels i les joves, aplicables a la seva ocupabilitat.

ENFOCA'T. Eva Cros. Fundación Esplai

Àmbit territorial: Catalunya. Col·lectiu beneficiari: Joves desocupats

És un projecte per a l'ocupabilitat juvenil en el sector de les TIC. Se seleccionen joves en atur amb coneixements bàsics tecnològics i passen per un procés de capacitació en programació i en *soft skills*, amb un acompanyament individualitzat i una orientació laboral posterior. Fem de pont entre empreses que necessiten perfils tecnològics i els i les joves. Ja hi han passat més de 1.200 joves, amb un 67% d'inserció laboral.

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer/proposar des del nostre centre o entitat?

- Formació, reconeixement de drets, suport en les competències digitals.
- Formació interna al personal permanent.
- Formació en competències digitals i eliminació de barreres (discapacitat i igualtat).

Què podem fer/proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Intercanvi de recursos i experiències, fomentar els drets digitals, suport de la plataforma amb recursos i eines digitals.

- Crear un decàleg, formació en empreses i fer estudis sobre la realitat.
- Formacions, suport en metodologies i recursos, connexió amb entitats tecnològiques, treball en conjunt per a eliminar barreres, incidència política.

Què podem fer i proposar a l'Administració pública i a les empreses?

- Implicació i projectes conjunts, legislar per garantir els drets digitals i el reconeixement de competències mitjançant certificats.
- Incidir políticament per posar en marxa les mesures, conscienciació, presentar el decàleg i aportació de material.
- Donacions per a equips, consultoria, més inclusió, connectivitat a les zones rurals, eliminar barreres per a persones amb discapacitat i una llei de drets digitals.

CONCEPTES CLAU

Connectivitat, competències, coneixement, formació, actitud, accessibilitat, aptitud, recursos, igualtat i no discriminació.

Habilitats digitals per a l'ocupabilitat

PONÈNCIA: Claudia Matera, ALL DIGITAL

Existeixen diferències entre el coneixement que tenen de la tecnologia i el món digital les noves generacions i les persones més grans. Tot i així, ambdós necessiten competències digitals. Les més bàsiques són, de fet, requerides en un 90% d'ocupacions a Europa, segons dades d'Europass.

No obstant, només un 54% d'europaus/es entre 17 i 64 anys disposa de tals competències, i de fet, **un 40% d'ocupadors/es a Europa declara no trobar persones candidates adequades per a cobrir els llocs oferits**, una xifra que contrasta amb l'alt índex d'atur juvenil existent (un 15,4% l'abril de 2020, segons dades de la Comissió Europea), el qual dobla l'índex de desocupació en adults/es.

Les entitats que treballem amb joves observem que aquests estan versats en l'ús d'aplicacions i eines digitals, però, no obstant, manquen de competències digitals que contribuirien a augmentar la seva ocupabilitat. És, per tant, fonamental conèixer els requeriments del mercat laboral, i la manera en què canvien les tecnologies i els mateixos joves.

El suport a treballadors/es de més edat constitueix un repte. En ocasions, es pot percebre resistència al canvi, però és un suport igualment necessari.

Por altra banda, si bé la necessitat d'ús d'eines digitals és similar per a homes i dones, la bretxa digital de gènere en l'ocupació segueix sent notable.

El 80% de les persones ocupades en la gestió del sector tecnològic a Europa segueixen sent homes, i del total d'autònoms que treballen en professions tècniques les dones sumen a penes un 24%. En l'àmbit de les start-ups, les dones constitueixen un 30% del total d'emprenedors, si bé només el 15% de start-ups han estat fundades per elles. Encara més, el 93% de les inversions destinades a empreses europees el 2019 van correspondre a start-ups dirigides per homes.

Finalment, pel que fa a estudis, un de cada tres graduats en carreres STEAM a Europa (tecnologia, ciències, enginyeria, matemàtiques i art i disseny) són dones, les quals representen solament el 22% del total de graduats en TIC.

BONES PRÀCTIQUES

PROJECTE 3D-PRINT. Elitsa Hadzhieva. ALL DIGITAL

Àmbit territorial: Unió Europea. **Col·lectiu beneficiari:** Adults/es

El projecte, en curs, proporciona formació bàsica i accessible en impressió 3D per a adults/es i els seus formadors/es, amb el fi de traslladar els coneixements adquirits a l'entorn laboral.

Entre els resultats del projecte, destaca l'elaboració d'una guia introductòria a la impressió 3D en l'educació per a adults i materials d'aprenentatge per als cursos, junt amb un pla formatiu per a formadors/es i una guia pedagògica que els permeti elaborar un programa docent sobre impressió 3D en l'educació per a adults/as.

 més informació: [3D-PRINT-TRAINING \(3dprint-training.com\)](http://3dprint-training.com)

PROJECTE DIGITAL SKILLSHIFT. Nenja Wolbers. Stiftung Digitale-Chancen

Àmbit territorial: França, Alemanya i Itàlia. **Col·lectiu beneficiari:** Persones desocupades

L'objectiu del projecte és empoderar les persones desocupades amb competències digitals amb vista a facilitar la seva orientació professional i millorar la seva ocupabilitat, especialment en sectors afectats per la transformació digital, tals com comerços, serveis, atenció sanitària, etc. (se n'exclou el sector TIC), i en "llocs digitals" de nova creació freqüents en els dits sectors, com assistent digital i assistent de projecte.

El mètode que segueix el projecte és el d'"aprendre fent" en grups i mitjançant l'ús d'eines col·laboratives i de gestió de projectes. Inclou formació presencial i digital, junt amb exercicis pràctics en grup i simulacions (exemple: creació de marca d'una empresa, i de la seva pàgina web i xarxes socials, etc.).

Entre els assoliments destaquen el desenvolupament de noves aptituds i actituds necessàries en el mercat laboral d'avui en dia, i el foment de noves formes de concebre l'ocupació i la contractació per part de qui ofereix ocupació.

 més informació: <https://all-digital.org/digital-skillshift-launched/>

TAACTIC. Virginia Pareja. Fundación Esplai

Àmbit territorial: Unió Europea (França, Bèlgica, Itàlia i Espanya)

Col·lectiu beneficiari: Persones treballadores amb poca qualificació i persones educadores i formadores

El projecte pretén identificar i desenvolupar competències digitals bàsiques dirigides a treballadors/es de poca qualificació i adults/es vulnerables, assegurant el reconeixement de les mateixes i amb l'objectiu de facilitar l'accés dels dits col·lectius a ocupacions estables i de qualitat.

Els principals assoliments del projecte han estat la identificació, en primer lloc, dels llocs de treball que requerien competències digitals i el seu posterior enllaç amb els destinataris desitjats. A continuació, el projecte destina els recursos existents a millorar les competències tècniques i transversals de les persones beneficiàries, de manera que aquestes puguin arribar a desenvolupar les tasques específiques demanades.

Un altre element distintiu és la posada a disposició del projecte d'experts/es sobre cada tema.

 més informació: <https://taactic.eu/en/home-3/>

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Facilitar seguretat i control d'accés, i tenir en compte/administrar els diferents tipus de connexió existents (humans, recursos, hardware, etc.).
- Formar en competències digitals bàsiques a través de metodologies creatives i que incloguin competències dirigides a l'ocupabilitat.
- Fomentar la formació entre companys o iguals, l'esperit de grup i el treball d'"aprendre fent".
- Conscienciar sobre els riscos en l'entorn digital i en les diferents plataformes d'ocupació quant a manipulació i ús fraudulent de dades personals.
- Proposar una major transparència en el maneig de les dades dels empleats.
- Proposar la inversió en formació digital també durant l'ensenyament secundari.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Millorar l'accessibilitat i instar que plataformes europees tals com Europass i Heura també la facilitin, a saber, en la creació de CVs.
- Augmentar l'adaptabilitat i oferir oportunitats igualitàries.
- Crear un ecosistema creatiu amb Administracions públiques i empreses per a promoure l'alfabetització digital.
- Compartir bones pràctiques i fer incidència política per a millorar els drets digitals.

Què podem proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A les administracions:

- Usos alternatius de recursos comuns per a millorar l'accessibilitat, millorar els diferents tipus de connexions segons el factor humà, els recursos, el hardware, etc.
- Atendre les persones que no saben com abordar la cerca de feina en entorns digitals.
- Fomentar l'aprenentatge, als centres d'educació secundària, de competències digitals necessàries al mercat laboral, junt amb qüestions d'e-govern i seguretat.
- Oferir formació en e-govern i, al seu torn, alternatives analògiques al mateix.
- Augmentar la connectivitat, especialment en zones rurals —amb dificultades d'accés a caixers bancaris, per exemple.

A les empreses:

- Formar els seus empleats en noves eines digitals.
- Garantir la privacitat i seguretat de les dades dels treballadors.
- No exigir als empleats i empleades tenir connexió les 24 hores del dia.
- Millorar la normativa/reglament sobre el tractament de dades de les persones usuàries.
- Ser transparents amb els empleats abans de la firma de contractes laborals: conèixer on i com s'emmagatzemaran les seves dades, i informar sobre la normativa vigent en matèria de protecció de dades personals.

CONCEPTES CLAU

Accessibilitat, alfabetització, seguretat, coneixement, informació, ètica, competències, conscienciació, privacitat de les dades, enteniment, curiositat, accés a la igualtat, propietat, sobirania i protecció.

Educació digital per a la inclusió social

PONÈNCIA: Norman Rohner, ALL DIGITAL

L'educació digital, a partir de la pandèmia de la covid-19, ha pres més rellevància, especialment en l'educació i la feina. És per això que les habilitats i competències digitals són essencials per a tenir igualtat d'oportunitats en diferents aspectes de la vida. En aquests anys de postpandèmia hem pogut observar que els entorns digitals tenen moltes potencialitats, però perquè existeixi una inclusió social, aquests han de ser desafiats a canviar, perquè siguin inclusius en tots els seus aspectes, des de l'accés al bon ús de les tecnologies.

Per a crear un accés a l'educació digital és necessari treballar amb la societat i l'entorn per millorar les habilitats i competències digitals. Donat que la societat és la que crea l'entorn i aquest pot ser exclouent en l'àmbit digital, hem de treballar amb les persones usuàries de les tecnologies d'una manera ètica i conscienciada dels beneficis i perjudicis que tenen.

Per a parlar d'inclusió en entorns digitals, hem de diferenciar l'"exclusió social" fins que no fixem **la mirada en les necessitats de les persones de grups específics com la gent gran, les persones amb discapacitat o els diferents grups ètnics, ja que les seves necessitats són molt diferents de les que pot tenir la societat en general.**

A nivell europeu existeixen polítiques i objectius perquè la digitalització es faci de manera conscient i que es promogui un ús ètic de la tecnologia, ja que la comunicació digital s'ha convertit en el principal motor de servei en un món ple de tecnologia. Com per exemple el pla d'acció de la Unió Europea que promou dos àmbits prioritaris: **fomentar el desenvolupament d'un ecosistema educatiu digital d'alt rendiment i millorar les competències i capacitats digitals per a la transformació digital.** Tenint en compte les polítiques i objectius marc, la participació social ha de ser part primordial del canvi per a assolir la inclusió social i l'educació digital, atès que hem vist com es participa en eleccions a través de serveis en línia, la mateixa exposició que ha portat la pandèmia sobre el "gap" digital i l'objectiu de minorar la bretxa entre diferents grups socials o la generació de la bretxa digital de gènere en què es treballa amb nenes, nens i joves, entre altres. Aquesta evolució digital i el que ens

ha mostrat ens hauria de fer reflexionar sobre com convivim amb la tecnologia i en específic quin ús en fem per a tots els aspectes de la nostra vida.

BONES PRÀCTIQUES

HACKACADEMY. Norman Röhner. ALL DIGITAL

Àmbit territorial: Desenvolupada en 4 països i amb 2 projectes diferenciats

Col·lectiu beneficiari: Ciutadania

SocialHackAdemy té l'objectiu principal de crear connexions amb la comunitat local a través de les tecnologies (amb persones expertes en l'àmbit no digital i les participants). En aquest àmbit s'introdueix HackAcademy de manera específica en aquestes comunitats. És una HackAcademy: presenta la pirateria en una comunitat específica. El model podria aplicar-se a qualsevol organització, incloent-hi escoles. Diverses iniciatives polítiques de la UE subratllen que la inclusió social dels joves depèn del seu accés a les TIC i que adquireixin les competències digitals i transversals necessàries per a participar en la societat moderna. Per a fer front a aquests reptes, el projecte #hackAD "Social Hackademy" té com a objectiu fomentar les habilitats i competències digitals de joves d'entorns desfavorits a través de la implementació d'activitats educatives col·laboratives basades en la metodologia de cocreació de Social Hackademy.

#hackAD es basa en la metodologia Social Hackathon Umbria (#SHU), una bona pràctica que s'està implementant a Itàlia. En 4 països europeus (Itàlia, Grècia, Croàcia i França), els socis del projecte han establert Social Hackademy Labs i, a través d'un curs de formació combinat en profunditat de 100 hores, formen un total de 120 joves d'entre 16 i 29 anys d'edat d'entorns desfavorits en tres temes: desenvolupament d'aplicacions mòbils natives, disseny web i disseny visual i gràfic. Com a part de la ruta d'aprenentatge, s'organitza un Social Hackathon a cada país, durant el qual els joves participants tenen l'oportunitat de posar en pràctica les competències adquirides junt amb representants d'organitzacions de la societat civil que necessiten desenvolupar solucions digitals a desafiaments socials vinculats a un o més dels 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU.

 més informació: <https://socialhackademy.eu/>

Els resultats clau del projecte inclouen:

- Metodologia de Social Hackademy i esquemes de cursos en els idiomes del projecte.
- Manual per a formadors en els idiomes del projecte.
- Social Hackademy Online Platform en els idiomes del projecte.
- Recomanacions de política.

Hackaton es va considerar l'última part de l'entrenament per a posar en pràctica les seves competències.

ICT4ELDERLY. Norman Röhner. ALL DIGITAL

Àmbit territorial: Desenvolupada en 5 països

Col·lectiu beneficiari: Gent gran

El projecte comença el 2018 i es desenvolupa en diferents països europeus. És un projecte d'associació estratègica finançat pel programa Erasmus+ de la Unió Europea. Aquesta iniciativa aborda el que es coneix com a “envelliment en línia”, oferint al públic una oportunitat d'aprenentatge sobre com internet pot exercir un paper important en la millora de la qualitat de vida a través de la interacció social en línia.

Cinc entitats van promoure aquesta iniciativa: ALL DIGITAL, Yinternet, Simbioza, Tech.mt i Stiftung Digitale Chancen. El projecte ICT 4 the Elderly dona suport al desenvolupament de competències digitals de persones d'entre 55 i 75 anys i pretén conscienciar-les sobre algunes de les moltes oportunitats que ofereix internet. Per exemple, la comunicació en el món digital mitjançant bots controlats per IA o la interacció amb assistents de veu, així com formes de col·laboració en línia utilitzant documents i carpetes compartits, oportunitats de participació política i social en línia en els diversos països europeus i qüestions de seguretat i privacitat a internet.

El projecte es divideix en tres fases:

1 Col·lecció de bones pràctiques i Recursos Educatius Oberts.

Desenvolupament de Manual de Capacitació i Acadèmia en Línia: en aquest cas, comptem amb els Recursos Educatius Oberts seleccionats. Són programes, manuals, materials, vídeos, que han demostrat ser exitosos tancant la bretxa digital per a la gent gran, i que poden ser utilitzats i adaptats per al seu ús.

2 Una guia d'exploració de projectes

Seguretat i privacitat (per a tenir en compte) o responsables polítics: aquest document resumeix les troballes de les experiències pilot obtingudes a través de la implementació de la metodologia del projecte ICT 4 the Elderly. El document es va elaborar tenint en compte les aportacions de tots els socis del projecte proporcionades a través d'eines d'avaluació dedicades que s'utilitzen per a recopilar comentaris dels participants i capacitadors del projecte. L'objectiu és brindar recomanacions de política en relació amb la promoció d'habilitats digitals entre els adults grans. La metodologia del projecte ha estat provada amb estudiants de quatre països europeus (Alemanya, Malta, Eslovènia i Suïssa).

3 Les fases de prova s'han portat a terme a Malta i Berlín, Alemanya.

El Manual de Capacitació de TIC 4 per a gent gran proporciona la base per al desenvolupament de materials d'aprenentatge per a ser utilitzats pels educadors en les organitzacions que s'ocupen de l'educació de gent gran, així com per a la gent gran mateixa. També és la base per al desenvolupament de l'Acadèmia en línia com un recurs addicional per a l'autoaprenentatge dels estudiants grans.

El Manual de formació conté l'estratègia d'aprenentatge prevista per a desenvolupar el contingut d'aprenentatge del projecte ICT 4 the Elderly. Els objectius d'aquesta estratègia d'aprenentatge són millorar la consciència en termes d'assolir una societat digitalment inclusiva en general, millorar les habilitats de la gent gran i una millor integració directa de la gent gran en la societat moderna (i seguir el ritme dels seus desenvolupaments més recents, acceptant-los més fàcilment).

 més informació: <https://ict4theelderly.com/>

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Intercanviar persones usuàries i beneficiàries (grup objectiu i serveis).
- Fer que la gent confiï en l'ONG.
- Mantenir la consciència de les necessitats a curt termini.
- Educar-nos en les necessitats de la societat.

- Oferir espais segurs per a explorar la llibertat en l'educació digital.
- Incrementar l'accés de grups i comunitats vulnerables a l'entorn digital.
- Assegurar-se de les seves competències.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Ús crític de les dades.
- Per a usar la cadena de blocs.
- Recaptar fons.
- Crear espais per a crear xarxes amb altres ONG.
- Fomentar el voluntariat.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

- Assegurar estratègies i recursos al més alt nivell.
- Per a assegurar un llenguatge inclusiu.
- Ser inclusius des del costat de la llei.

CONCEPTES CLAU

Beneficis i amenaces, comunitat, educació, competències, desequilibri de poder, accés obert, ocupabilitat, estratègies nacionals, protecció de dades, ciberseguretat, connectivitat, pensament crític, competències, accessibilitat, ocupabilitat, benestar, coalició publicoprivada i ètnies.

Governança d'internet i participació ciutadana

PONÈNCIA: Ismael Peña-López,
Escola d'Administració Pública de Catalunya

INTERNET: CRITERIS PER A GENERAR OPORTUNITATS I ELIMINAR BARRERES EN LA PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA

L'objectiu és aportar un context i marc que pugui ser útil per a encarrilar qüestions relatives a l'ús de la tecnologia en la participació democràtica.

Les principals idees i qüestions a tenir en compte són:

- La tecnologia com un instrument, no com un fi.
- La tecnologia com a mitjà.
- La tecnologia com a barrera.

Els 5 àmbits crítics on un ciutadà i una ciutadana poden exercir els seus drets són:

1 Sufragi passiu. És a dir, poder personar-se en un debat

- Puc afiliar-me a un partit?
- Puc militar en un moviment?
- Puc muntar una associació?
- Puc ser candidat/a en unes eleccions?
- Sap la gent què penso? Què proposo?

2 Sufragi actiu. Poder votar una persona, donar suport a una organització, etc.

- Puc prendre part en les dinàmiques d'un partit?
- Puc fer propostes en un procés participatiu?
- Puc donar la meva opinió en una associació?

Puc donar suport a un candidat o candidata?

Puc votar en unes eleccions?

3 **Deliberació. Com genero la meva opinió?**

Amb la tecnologia ha canviat radicalment la qüestió.

Sé que he d'informar-me?

Tinc accés a la informació necessària per a formar-me una opinió?

Puc avaluar la qualitat d'aquesta informació?

Em queda energia per a seguir amb el procés?

Tinc mitjans per a difondre el meu punt de vista?

Puc contrastar aquesta opinió amb altres persones?

L'accés a infinites opinions a internet ha revolucionat aquest apartat. Accedir a la informació és molt fàcil avui en dia però, al seu torn, aquesta qüestió també ha provocat contres, com la desinformació.

4 **Organització. La part més mecànica.**

Sé com funciona el procediment?

Quines oportunitats ha obert el procediment?

Quines desigualtats ha generat?

Quin és el meu paper en tot això? Drets? Responsabilitats?

Quines opcions hi ha per a participar?

Quin impacte? Quins costos d'oportunitat?

Un exemple: La banca digital. Té els seus pros i els seus contres perquè s'ha detectat que una gran part de la societat no sap usar-la. No s'ha ofert un acompanyament a totes aquestes persones i s'ha creat una bretxa.

5 Implantació. Creure'ns el resultat.

Com m'asseguro de que ha passat el que havia de passar?

(la plataforma funcionava bé, però no s'han donat processos participatius)

Utilitzar la tecnologia com a mitjà per a empoderar la gent o com a barrera perquè no hi han pogut accedir.

Com faig seguiment del tema?

Com mesuro els resultats?

Algú em representa?

Hi he pogut participar?

Això millor o pitjor?

La tecnologia pot ajudar-nos que els drets de la ciutadania i la representació quedin garantits mitjançant internet, però també és necessari tenir en compte aspectes tècnics que poden fallar i afectar el procés democràtic i participatiu (per exemple, un error de connexió d'una plataforma per l'alta demanda de votacions).

Conclusions:

- La tecnologia té els seus pros i les seves contres.
- La tecnologia No s'ha d'entendre com un fi, sinó com un instrument que pugui garantir la participació democràtica.
- Considerar la tecnologia com un mitjà i veure quines oportunitats pot crear.
- Tenir en compte que la tecnologia, alhora que pot ser un mitjà, també pot convertir-se en una barrera i crear desigualtats. Si canvien les circumstàncies que ens afecten a tots/es, és necessari garantir que ningú es quedi fora i que existeixi un acompanyament a aquests col·lectius de la societat que puguin quedar exclosos. Treballar l'empoderament ciutadà a través de la tecnologia (TEP).

BONES PRÀCTIQUES

LA CARTA CATALANA DE DRETS I RESPONSABILITATS DIGITALS. Arnau Serra.

Direcció General de Societat Digital de Catalunya

Àmbit territorial: Catalunya. **Col·lectiu beneficiari:** Ciutadania

La Carta Catalana de Drets i Responsabilitats digitals és un projecte coordinat per la Generalitat de Catalunya que va començar el 2018 i que té per objectiu promoure un marc legislatiu i democràtic per a garantir els drets humans en l'era digital. És un document en construcció constant.

Es parteix de la premissa que la tecnologia pot millorar les nostres vides, però també, com en tots els grans canvis, apareixen bretxes, com, per exemple, la bretxa d'accés, la bretxa d'ús i la bretxa de coneixement. Arran d'aquest plantejament, es construeix la Carta Catalana per als Drets i les Responsabilitats Digitals, tenint en compte que els drets humans acceptats fins ara s'han de continuar defensant i ampliant d'acord amb les noves circumstàncies.

 més informació: [Carta Catalana per als Drets i les Responsabilitats Digitals - Participa gencat.](#)

DOCUMENTS PER AL DEBAT “JOVENTUT I PARTICIPACIÓ POLÍTICA”.

Gabriel González . Fundación Esplai

Àmbit territorial: Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Ciutadania

A través d'un procés de cocreació i reflexió amb especialistes en l'àmbit comunitari, s'elabora un document final: *Publicació Joventut i participació política. Compromís de transformació social.*

Tema: bretxes digitals.

Objectius:

- Conèixer la mirada de professionals de l'àmbit socioeducatiu i de les persones joves en l'àmbit de la participació política, entesa com un compromís cap a la transformació de la comunitat.

- Generar pensament i propostes per a la millora de la realitat d'aquesta participació política.

Procés: crear processos de diàleg per a exercir el dret a la participació.

- Participants: joves, persones expertes de l'àmbit polític i socioeducatiu, grups parlamentaris i consell assessor de Fundació Esplai.

Eines

- Enquesta a joves. Coneixent l'opinió jove.
- Entrevistes amb persones expertes.
- Debats al territori amb joves.
- Debat grup parlamentari i joves.
- Debat virtual mitjançant Appgree (participant-hi des del mòbil).

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- Aprofitant el seu contacte directe amb les persones, les entitats o centres haurien d'empoderar i promoure una participació ciutadana real, fomentar la transparència i el pensament crític a través d'activitats i cursos de temàtiques relacionades amb eines digitals, participació ciutadana, internet i alfabetització digital.
- Crear espais de debat i buscar sinergies amb altres entitats o centres.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Empoderar-nos i prendre consciència.
- Buscar sinergies amb altres xarxes i/o plataformes, centres, entitats, administracions públiques i empreses i, d'aquesta manera, generar espais de debat.
- Buscar formacions adequades a les nostres necessitats.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A les administracions:

- Promoure el treball amb les entitats i les empreses i aportar-hi més finançament en tecnologia.
- Adoptar un compromís ferm amb la ciutadania creant un marc regulatori sobre governança a internet.

- Posseir capacitat d'escolta per a fer extensiu l'ús dels drets digitals i donar suport a la ciutadania més vulnerable.
- Apostar per una figura de "facilitador/a" (podria ser un agent públic) que adapti els discursos i el llenguatge de l'Administració pública perquè sigui més comprensible i accessible a la ciutadania.
- Contractar una persona que des de l'Administració pública generi i validi certificacions d'ús de tecnologia a les entitats.

A les empreses:

- Adoptar una perspectiva de solidaritat amb la ciutadania, amb responsabilitat social real i sense mercantilitzar-la. Agafar els Objectius de Desenvolupament Sostenible com a incentius d'un canvi cap a un món millor.
- Buscar sinergies amb altres empreses que hagin adoptat els mateixos valors i compromisos amb la ciutadania.

CONCEPTES CLAU

Idea, empoderament, reconeixement, consens, mobilització, ètica, conscienciació, competència, cogovernança, digital, participació, transparència, responsabilitat, rendició de comptes, compromís i persones.

Impacte mediambiental i sostenibilitat

PONÈNCIA: Carles Xifra, Fundesplai

La competència 4.4 del Marc Europeu de les competències digitals planteja el repte de la protecció ambiental i identifica les pautes perquè la ciutadania sigui conscient i reconegui l'impacte de la fabricació dels dispositius tecnològics, l'impacte del seu ús quotidià i l'impacte de quan aquests dispositius ja no són útils. Els nostres drets digitals passen per disposar d'aquesta informació amb claredat i rigor, i així poder escollir opcions de consum conscients i lliures; d'igual manera, passen per disposar de les eines necessàries per a reduir aquests impactes i escollir solucions més sostenibles.

SER CONSCIENTS DE L'IMPACTE DE LA FABRICACIÓ DELS DISPOSITIUS

Tenim encara poca consciència sobre l'impacte ambiental que té la fabricació de dispositius digitals i les seves bateries. A part del mateix consum d'energia en el procés de fabricació, solen estar fets amb components i minerals estranys (i cars) que alliberen subproductes tòxics quan són extrets, i que sovint estan associats a abusos i conflictes socials als països d'extracció.

La nostra creixent demanda de minerals com coltan o cassiterita per a productes electrònics té conseqüències als llocs d'origen, com a la República Democràtica del Congo. Allí, la guerra pel control de les mines ha produït ja prop de 6 milions de morts, quasi 3 milions de refugiats/des, contaminació i desforestació de les selves, on hi ha animals en perill d'extinció.

SER CONSCIENTS DE L'IMPACTE DE L'ÚS QUOTIDIÀ DE LA TECNOLOGIA DIGITAL

Las pràctiques digitals quotidianes no consumeixen paper i altres recursos físics, però sí que estan associades a alts consums d'energia i a les seves emissions de gasos d'efecte hivernacle (GEH), causants del canvi climàtic.

Aquests consums d'energia provenen de l'ús dels dispositius, però també de la infraestructura de la xarxa i els centres de dades. Un vídeo en directe (streaming) depèn de la transferència de dades, i activitats com entrenar la intel·ligència artificial (IA) o produir criptomonedes Bitcoin estan associades a processos que necessiten molts recursos en termes de dades i potències de càlcul, i per tant, amb un consum d'energia molt elevat.

SER CONSCIENTS DE L'IMPACTE DELS RESIDUS DIGITALS

Coneixem el concepte d'“obsolescència programada”, és a dir, del disseny de productes orientat, de forma intencionada i deliberada, a escurçar-ne la vida útil. Qüestionem la viabilitat d'aquest model, que es basa en la idea del creixement il·limitat en un món que és limitat i en què comencen a escassejar els recursos naturals.

Al mateix temps, aquest model productiu genera tones de deixalles, encara massa invisibles. Es calcula que cada any generem quasi 50 milions de tones de residus electrònics. Aquesta dada alarmant adquireix encara més rellevància quan descobrim que només una tercera part dels residus generats a Europa es tracta en plantes de reciclatge homologades; la majoria són desviats del circuit oficial, i bona part acaba il·legalment en abocadors de països més empobrits.

El documental *La tragèdia electrònica* de Cosima Dannoritzer denuncia l'existència d'un negoci a escala global que mou muntanyes de residus electrònics dels ports europeus i nord-americans cap a països africans (especialment, Ghana i Nigèria) i països asiàtics.

SER CONSCIENTS DEL POTENCIAL IMPACTE POSITIU DE LES TECNOLOGIES DIGITALS

Las tecnologies digitals, impulsades per intel·ligències artificials, tenen un gran potencial transformador dels nostres estils de vida i poden contribuir significativament a la millora del medi ambient. Per exemple, la tecnologia domòtica i diverses aplicacions ens permeten fer passos importants en la millora de l'eficiència energètica de les nostres cases, mitjançant l'optimització de calefacció o il·luminació.

En l'àmbit de la restauració, les impressores 3D ajuden a reduir el malbaratament, ja que converteixen les restes en altres produccions alimentàries. En l'àmbit de l'alimentació saludable i sostenible, podem trobar moltes aplicacions per a dispositius mòbils que ens donen eines i pautes per a un consum responsable.

Un altre àmbit és la Ciència Ciutadana, metodologia que involucra la ciutadania en la investigació científica. Per exemple, gràcies als dispositius mòbils i a les possibilitats del big data i l'open source milers de persones realitzen milions d'observacions d'ocells a tot el món tots els dies de l'any; així s'observen migracions i es poden plantejar polítiques públiques amb aquestes dades.

ELS DRETS DIGITALS TAMBÉ EN L'ÀMBIT DE LA SOSTENIBILITAT

Tenim el dret de poder adquirir dispositius amb un consum d'energia més baix durant el seu ús i en standby confeccionats amb menys productes tòxics, fabricats amb components que es poden substituir per a allargar-ne la vida sense perdre les innovacions que es van succeint i dissenyats perquè siguin més fàcils de desmuntar i reciclar correctament.

En conclusió, el nostre dret digital es concreta en el dret de disposar de la informació de l'impacte ambiental de la tecnologia digital i de les eines per a poder avançar cap a opcions de consum més sostenibles. I, al mateix temps, reconèixer, fomentar i garantir l'accés a les eines digitals que ens permeten viure amb estils de vida més sostenibles per a les generacions futures.

BONES PRÀCTIQUES

CIÈNCIA CIUTADANA: TECNOLOGIA DIGITAL I EDUCACIÓ AMBIENTAL

Júlia Garcia. Fundesplai

Àmbit territorial: Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Usuaris/es de les plataformes de Ciència Ciutadana

La Ciència Ciutadana és la col·lectivització de processos d'investigació per a crear coneixement, sempre que s'afavoreixi la participació col·lectiva i s'universalitzi la recollida i tractament de dades. La ciutadania participa en l'anàlisi de les dades que es recullen per a arribar a diverses conclusions i es formen en aquests processos gràcies a aquesta participació.

El desplegament de la Ciència Ciutadana s'ha produït en paral·lel i gràcies al desenvolupament d'aplicacions de mòbil o tauletes per a la presa i emmagatzematge de dades, l'expansió de les

quals ha estat possible amb la generalització d'internet i que funcionen normalment en dispositius estàndard. El seu desenvolupament també s'ha vist potenciat per la generalització de les polítiques de dades obertes (open data), que han portat a la creació de grans bases de dades d'accés lliure i de creació compartida. Les dites eines constitueixen l'element imprescindible per a la participació activa de la ciutadania en activitats d'investigació científica, i s'ha convertit a més en un gran camp d'aprenentatge en les tecnologies digitals.

S'aprèn com es porta a cap un procés científic, ajuda a desenvolupar la capacitat crítica, genera implicació i activa la consciència ambiental.

CIRCUITS COL-LABORATIUS DE REUTILITZACIÓ DE DISPOSITIUS DIGITALS.

David Franquesa. Usody i eReuse

Àmbit territorial: Barcelona i Madrid. **Col·lectiu beneficiari:** Escoles, persones en situació d'exclusió digital, entitats d'inserció social, programes d'alfabetització.

Consisteix en un circuit d'intercanvi, recondicionament i reutilització d'equips informàtics que implica diferents entitats col·laboradores.

Principals assoliments: 2.000 dispositius reutilitzats, més de 10 milions d'hores d'extensió del temps de vida, 0,5 milions d'estalvi de diner públic (compra d'equips recondicionats), 0,1 milions d'euros destinats a empreses d'inserció i programes d'alfabetització.

 més informació: <https://www.getafe.es/getafe-reacondicionara-ordenadores-como-medida-de-economia-circular/>

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- S'han d'organitzar circuits de reutilització i promoure campanyes de sensibilització.
- Assumir educadors/es mediambientals i posar en marxa plans d'acció per a arribar a la ciutadania.
- Fomentar les xarxes entre entitats i empreses.
- Homogeneïtzar l'accés a les tecnologies facilitadores de l'educació.
- Identificar els qui tenen una part activa per a generar aquest canvi. Generar missatges de la seva acció cap als diferents perfils que poden influir.
- Utilitzar dispositius recondicionats.
- Generar espais de formació.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- Mesurar l'impacte de les seves decisions.
- Comprar dispositius de segona mà.
- Potenciar la responsabilitat social corporativa i fomentar la formació entre els seus treballadors.
- Capacitar les entitats que formen les xarxes.
- Centralitzar les compres.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública i a les empreses?

A les administracions:

- Formar gent local per a aconseguir empreses de recondicionament de dispositius.
- Apostar per atorgar recursos en l'àmbit de les tecnologies.
- Trencar estigmes sobre la suposada mala qualitat de productes de segona mà o reutilitzats.
- Finançament per a activació de circuits de reutilització.
- Mesurar impacte en cost i estalvi de les polítiques de reutilització.
- Potenciar accions educatives per a capacitar la societat.
- Divulgar que la reutilització no només ha de ser per a les persones amb menys recursos.
- Generar normativa que falta.

- Prendre consciència de la vida útil dels aparells i que s'aposti per la reutilització.

A les empreses:

- Donació de dispositius inutilitzats.
- Programes educatius per a Responsabilitat Social Corporativa.
- Oferir programes de reutilització als diferents departaments.

CONCEPTES CLAU

Implicació, divulgació, responsabilitat, consciència crítica, participació, reutilització, contagi, coneixement, educació, involucració, canvi cultural i ciutadania ambiental.

Intel·ligència artificial

PONÈNCIA: Gema Parrado, AUPEX

Vivim en un model de societat cada cop més automatitzada, en què les persones convivim amb les dades i algoritmes, que aprenen i es relacionen tant en entorns físics com digitals. Des d'AUPEX treballem per a donar un enfocament ciutadà a la intel·ligència artificial i que les persones coneguim les dades que comparteixen voluntàriament (des de l'extracció activa) o involuntàriament (des de l'extracció passiva), i els algoritmes que utilitzen aquestes dades.

Aquesta convivència amb dades i algoritmes ens planteja grans desafiaments ètics, morals i ciutadans. Respecte a les dades, ens preguntem si som conscients de les dades que generem cada dia. Si sabem com protegir la nostra privacitat i si coneixem quins tipus de dades existeixen i per a què s'utilitzen.

En les capacitacions i tallers que realitzem amb la ciutadania hem de donar exemples pràctics del dia a dia, de com s'usen aquestes dades perquè les persones entenguin que estem submergits/des en la intel·ligència artificial. Avui en dia, les dades i la intel·ligència artificial s'utilitzen, per exemple, en la contenció de plagues, en la lluita contra el canvi climàtic, les pandèmies, la gestió hospitalària i de les emergències, etc.

La intel·ligència artificial simula el cervell humà per fer prediccions automàtiques. Les dades més els algoritmes impliquen un aprenentatge automàtic, que no és altra cosa que l'aprenentatge a partir de les dades que es proporcionen.

Parlem de **visió artificial**: captació passiva de dades a través d'imatges. I d'interpretació del llenguatge natural: interpretar el llenguatge escrit o parlat i ser capaç de respondre és el que s'anomena **intel·ligència artificial conversacional**.

Alguns exemples d'aprenentatge automàtic són: cotxes autònoms, recomanacions de continguts a Netflix o Spotify, etc.

Els algoritmes són programes informàtics que processen totes les dades, les creuen amb altres milions de dades i ens ofereixen resultats personalitzats o suggeriments. Porten associats moltes problemàtiques ètiques, sobretot degut als biaixos i els usos.

Davant d'aquest panorama, ens podem fer moltes preguntes del tipus: On són els límits? Quins drets s'han de salvaguardar? Com podem vetllar per la responsabilitat? Com establim unes normes?

Ja existeixen moltes iniciatives per a poder legislar i regular la intel·ligència artificial, i sobretot per a crear debat entorn de l'ètica de la seva utilització: el reglamento europeu, la Carta de Drets Digitals, observatoris i auditories d'algoritmes.

Des dels centres de competències digitals hem de sensibilitzar la ciutadania sobre els riscos de la intel·ligència artificial, perquè es conegui l'ús que es fa de les dades.

BONES PRÀCTIQUES

SOMOS SIA. CAPACITACIÓ I ALFABETITZACIÓ DIGITAL EN INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL. Mónica Rivero. AUPEX

Àmbit territorial: Extremadura. **Col·lectiu beneficiari:** Persones desocupades, joves, empreses, emprenedors/es

El projecte Somos SIA pretén traduir els tecnicismes a tota la societat, capacitant les persones i alfabetitzant en l'àmbit de la intel·ligència artificial, amb vídeos, una pàgina web i xerrades de dues hores en entorns rurals. En dos anys la web ha rebut 33.000 visites.

 més informació: <https://somossia.org/>

GLOSARIA. TERMINOLOGIA I ALFABETITZACIÓ DIGITAL EN TECNOLOGIES EMERGENTS . Jesús Yustos. Fundación Esplai

Àmbit territorial: Estatal. **Col·lectiu beneficiari:** Ciutadania

GlosarIA és una iniciativa que forma part d'un projecte més ampli, ConectaIA, que té com a objectiu apropar la intel·ligència artificial a la ciutadania, a través de formacions i accions de sensibilització. Amb GlosarIA el que s'expliquen són conceptes en vídeos d'un minut, amb un llenguatge accessible i que estan disponibles a les xarxes socials. Des de 2020 s'han realitzat 33 vídeos.

 més informació: <https://www.youtube.com/c/FundaciónEsplaiCC/>

FORMACIÓ IA PER A FAMÍLIES EN CENTRES DE COMPETÈNCIES DIGITALS.

Marta Cabrera . Red Semilla Àmbit territorial: Fuerteventura. Col·lectiu beneficiari: Famílies

En els tallers per a famílies als telecentres s'utilitza bàsicament l'Scrathc Lab per a jugar i divertir-se mentre es van explicant conceptes relacionats amb la intel·ligència artificial. Sempre es té en compte la inclusió, usant termes senzills per a explicar els avantatges, els biaixos i els riscos. També es remarca la importància de lligar la IA amb les possibilitats laborals del futur. S'han d'em-poderar les persones per a formar part del canvi i apropar-nos com a societat a la programació de forma divertida.

IDEES DEL DEBAT I PROPOSTES

Què podem fer i proposar des del nostre centre o entitat?

- **Transparència:** Les entitats som molt transparents, però hem d'assegurar que sigui en les dues direccions quan ens relacionem amb altres institucions.
- **Control:** Hem de fer pressió a les administracions i a les empreses per a exigir més control i compliment de les legislacions.
- **Formació:** Sensibilització i conscienciació per a trencar barreres. Importància de fer una campanya conjunta de sensibilització sobre IA, amb un material didàctic unificat.
- **Legitimació:** Que les entitats pressionin l'Administració perquè hi hagi un treball per a legitimar empreses i a xarxes.

Què podem fer i proposar des de la nostra xarxa o plataforma?

- **Transparència:** La pàgina web sap qui ets tu, però si no es fa un esforç de transparència, tu no saps el que hi ha darrere d'aquesta pàgina web.
Hem de tenir dret a mantenir la nostra privacitat i dret a la traçabilitat: saber què passa des de l'origen fins al final de la cadena de les dades.
- **Control:** Hem d'assegurar que tinguem accés a les dades de manera universal, a nivell d'infraestructura.

- **Formació:** Hem d'utilitzar les xarxes com a instrument de democratització de la formació i com a forma de reclam a les empreses sobre els seus algorismes, transparència, etc.
- **Legitimació:** Potenciar la lectura fàcil universal.

Què podem fer/proposar a l'Administració pública?

- **Transparència:** Exigim algorismes explicables i transparents. Encara que la legislació les obligui, no sempre són transparents 100%. Les administracions i els seus algorismes han de ser més transparents.
- **Formació:** Que l'Administració asseguri formació digital gratuïta i universal per a capacitar a tota la societat. També formació sobre els seus propis sistemes i programes.
- **Control:** Hem d'exigir legislacions més estrictes i que es compleixin i s'expliquin amb més transparència. Més penalització i transparència de com es fa el control. Les Administracions haurien de fer una previsió de què s'haurà de legislar en el futur en lloc de fer una legislació reactiva.
- **Legitimació:** Fer més llocs presencials (perquè la gent que no n'entengui pugui apropar-s'hi i preguntar). Capacitar la societat perquè aprengui sobre consentiment i tingui el coneixement de per a què s'usen les seves dades.
Des de tots els àmbits s'hauria d'assegurar que la formació sigui més social i menys tècnica amb equips multidisciplinaris.

CONCEPTES CLAU

Transparència, control, formació i legitimació.

Foro Derechos Digitales

**Foro
Derechos
Digitales**

#ForoDerechosDigitales

7. Manifest pels Drets Digitals

En el marc del Fòrum de Drets Digitals celebrat els dies 25, 26 i 27 de maig de 2022, les persones i organitzacions participants van presentar aquest manifest. Aquí recollim el text, en forma de compromisos i també d'exigències envers els qui tenen responsabilitats en aquests temes.

Manifestem el nostre compromís per defensar els drets digitals de la ciutadania per avançar en la construcció de societats en què la digitalització estigui centrada en la millora de la vida de les persones. Els qui hem participat en el fòrum estem treballant en els temes que recollim en aquest manifest. Aquesta és la nostra aportació, basada en l'experiència dels projectes que realitzem cada dia i en les conclusions dels 12 tallerets en què hem estat participant.

PER TANT, RECLAMEM I ENS COMPROMETEM A:

👉 Vetllar per l'accessibilitat universal perquè qualsevol sistema o entorn pugui ser utilitzat per totes les persones.

L'accessibilitat no només permet la inclusió de totes les persones en la societat digital, sinó que també permet que la dignitat, el reconeixement, l'autonomia i l'autoestima estiguin presents.

➤ **Millorar les infraestructures al medi rural per superar la bretxa d'accés i la despoblació.**

Treballant en una nova relació amb els pobles, oferint connectivitat i formació que capti les necessitats concretes dels territoris per a aconseguir una realitat inclusiva a través del treball en xarxa amb els diferents actors socials.

➤ **Representar la diversitat i fer un ús crític i responsable de la tecnologia per a lluitar contra la desinformació i els discursos d'odi.**

La verdadera capacitat digital també implica un ús segur de les tecnologies. Hem d'assenyalar necessitats i problemes socials per als quals buscar possibles solucions tecnològiques.

➤ **Potenciar l'educació digital per a la inclusió social adaptant els processos formatius als diferents col·lectius.**

La inclusió digital passa per promoure un lloc segur i accessible per als grups en situació de vulnerabilitat. Les entitats socials hem de potenciar i crear oportunitats.

➤ **Desenvolupar itineraris formatius en competències digitals al llarg de la vida per a millorar l'ocupabilitat.**

Totes les persones han de tenir dret a connectar-se i a rebre formació que s'ajusti a les necessitats del mercat laboral. Hem d'incidir perquè administracions i empreses s'impliquen en aquest objectiu.

➤ **Incentivar el protagonisme de les dones per superar la bretxa de gènere.**

Hem de promoure un lideratge amb perspectiva de gènere, que tingui en compte les diferents necessitats, i seguir apostant per la implantació de polítiques de gènere reals en diferents àmbits de forma transversal.

➤ **Educar per al bon ús, l'ús saludable i responsable de les tecnologies en les etapes de la infància i de la joventut.**

L'educació és clau per a garantir l'accés, ús i seguretat dels nens, nenes i joves en els entorns digitals, per la qual cosa cada actor social ha d'assumir responsabilitat en la seva àrea d'actuació.

➤ **Adaptar la societat digital a la gent gran i acompanyar-los perquè siguin participants i gaudeixin dels seus beneficis.**

Hem de promoure que la gent gran siguin participants del disseny de projectes dels quals seran protagonistes i els permetran tenir una bona qualitat de vida.

➤ **Aprofitar el potencial innovador de les tecnologies per a protegir el medi ambient i reduir l'impacte que hi generen.**

Necessitem educació, implicació i fer incidència per consciència sobre la importància d'un model digital sostenible, reutilitzant, més que reciclant.

➤ **Enfocar els avenços en intel·ligència artificial i tractament de dades cap al bé comú, amb principis ètics i lliures de biaixos.**

És important fer comprensible el funcionament dels algoritmes i vetllar per la seva transparència incorporant una perspectiva social que garanteixi la inclusió i la diversitat.

➤ **Avançar cap a les tecnologies de l'empoderament i la participació vetllant per la governança d'internet i la participació en democràcia.**

Avui en dia la tecnologia és en molts casos una barrera que dificulta participar. Hem d'aconseguir superar les dificultats per ser part activa en la presa de decisions, tenint en compte el coneixement per a assolir el consens.

Des d'aquest fòrum ens comprometem a treballar pels drets digitals per aconseguir una societat digital més inclusiva i democràtica.

 Documents per al debat

La publicació es pot consultar en format online a
www.fundacionesplai.org i www.foroderechosdigitales.org

Finança:

Amb la col·laboració de:

